hazeran

EKİM 2026 ·SAYI 10

EDEBİYAT, KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

Mustafa'nın 29 Ekim'i
-Aslıhan Ülkü TOPAY

Yılkıların Yelesinde Kambar Ata
-Beren ŞAHİN

Turkuazın Anlamı
-Huriye ÇİL

Bir Cumhuriyet Kadınının Portresi
-Sudem ÇOPUR

KÜNYE

YAZI EDİTÖRLERİ

Aslıhan Ülkü TOPAY
Huriye ÇİL

TASARIM EDİTÖRLERİ

Beren ŞAHİN
Sudem ÇOPUR

YAZARLAR

Alp Hakan DAL
Aslıhan Ülkü TOPAY
Beren ŞAHİN
Beyza ŞENER
Elif KERVANKAYA
Erdal BURAK
Fatih ÇELİK
Gizem YENİKLER
Huriye ÇİL
Irmak AYKURT
İkranur DURMAZ
İrem AKTI
Ozan EBEDİ
Rabia Gülsu KINDIR
Sudem ÇOPUR
Tuba AKTI
Yağmur SARMAŞIK
Yağmur ZEYTİNÖZÜ
Yusuf ERKEKOĞLU

İÇİNDEKİLER

4 Editörden

5 Turkuazın Anlamı

6 Yılkıların Yelesinde Kambar Ata

11 Mustafa'nın 29 Ekim'i

15 Bir Millletin Hafızası

16 Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Toplumsal Dönüşümün Romanı

17 Küllerinden Doğan Şafak

18 **Kitap İncelemesi:**
Yaban

19 Türk'üm Diyene

20 Bir Cumhuriyet Kadınının Portresi

23 Yurdumun Ruhu

24 Türkçe ve Kendi Alfabesi

25 Bir Memleketin Yarını

28 Fırsat Eşitliği

29 Mangal Dağı

33 Toprağın Uykusu: Gelincik

35 Gönüllerin Dirilişi

36 Vatana Mektup

37 Cumhuriyetin Işığı

39 **Film İncelemesi:**
Son Akşam Yemeği

40 **Ekim Ayında Burçlar:**
Terazi - Akrep

EDİTÖRDEN

"Cumhuriyet fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister." der Mustafa Kemal.

Onun bu sözünü her düşündüğümde, henüz görmediği gelecek nesillere, bizlere olan inancına dair bir sıcaklık belirir kalbimde. Bugün bir Türk genci olarak kurabildiğim hayallerin, okuyabildiğim kitapların, özgürce düşünebilmemin ve kendi yolumu çizebilmemin ardında yatan, ruhuma "ben" diyebilmeme fırsat veren yegane gücün ışığıdır bu söz.

Cumhuriyet'in anlamı da tıpkı onun söylediği gibi kendi kaderini kendi elleri arasına almış fertlerin avuçlarında saklıdır. Bazen parktaki bir çocuğun kurduğu oyunda, bazen evine ekmek götüren bir annede, bazen de geleceği düşleyen bir gencin azminde... Bu sayıda, işte bu asrın izini sürmek, bize açılan kapıların ardındaki cesareti anmak istedik. Belki de "bize" düşen bu hikayeyi yalnızca okumak değil, kalemi elimize alıp kağıda kendi cümlelerimizi yazmaktır.

Anadolu'nun dört farklı köşesinden dört kız çocuğunu bir üniversitede buluşturan ve zihinlerinin özgürlüğünce yazmalarına fırsat veren Cumhuriyet'e minnetle...

Beren Şahin

TURKUAZ'IN ANLAMI

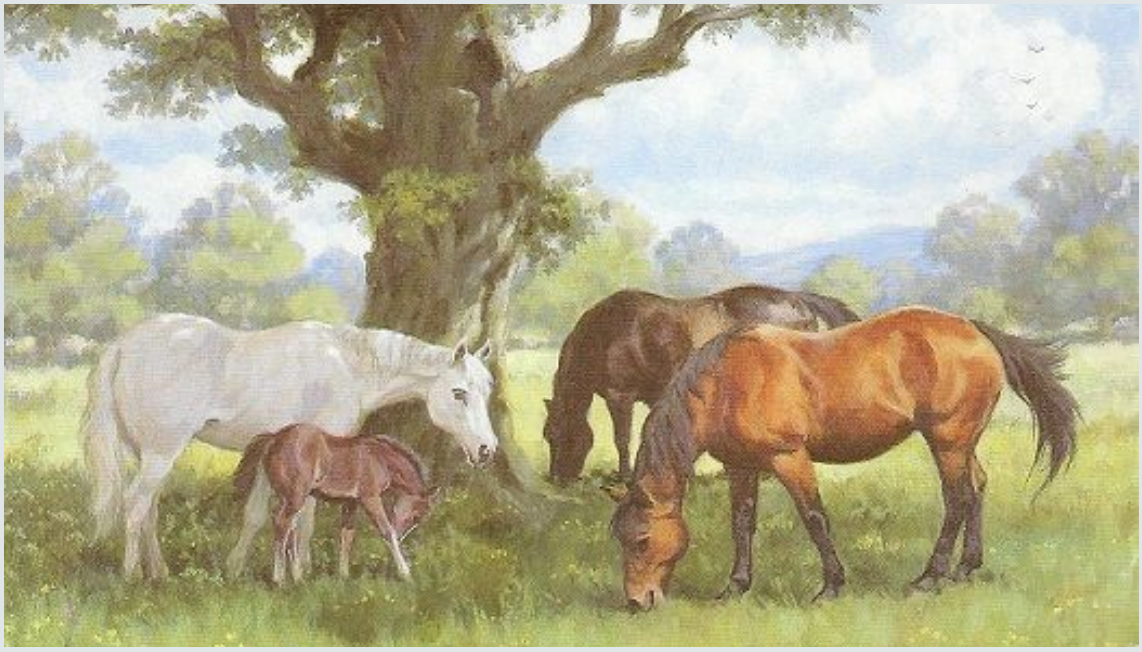
Turkuaz rengi, sanılanın aksine Türkçe değil Fransızca kökenlidir.
Peki neden Türklerle bu denli özdeşmiştir?

Turkuaz kelimesinin anlamı Türk mavisi, Türk'e özgü, firuze anlamına gelir. Eski Türkler, Tanrı dahil olmak üzere onlar için kutsal ve yüce ne varsa gökte aramışlardır. Gözlerini hep istikbale dikip sormuşlardır sorularını. Buna istinaden turkuaz rengi de göklerden gelmektedir. Günümüzde üç yanımız denizlerle çevrili ve deniz renklerimizi turkuaza benzetenler oluyor. Gerçekten zaman zaman o rengi de alıyor lakin asıl kaynağı yer değil göktür. Bu yüzden Göktürklerden bu yana soyumuz, turkuaz rengine epey aşinadır.

Tek sebebi bu da değil elbette. Kelime anlamı olarak turkuaz ayrıca firuze de demektir. Firuze ise turkuaz taşı olarak geçer. Mavi-yeşil tonlarında, huzur ve koruma anlamıyla özdeşleşmiş değerli bir taştır firuze. Türklerin çok eskiden gelen nazar inancına bulduğu bir diğer çözüm de firuze taşıdır aslında. Kişiyi nazardan koruduğuna inanılır, cesaret ve asalete delalettir. Tarih boyunca da Avrupalılara İpek Yolu üzerinden firuzeyi ulaştıran millet Türkler olduğu için Avrupalılar bu taşı biz Türklerle bağdaştırmışlardır.

Günümüzde pek çok çini eserlerde, mimarilerde turkuaz rengine rastlarız. Gerek camiler ve türbeler gibi inançla ilgili yapılarda olsun, gerekse işyerleri ve binalar gibi gündelik yapılarda olsun oldukça sık kullanılan bir renktir.

Avrupa'nın bizi bu renkle tanıması ve Türk sanatının vazgeçilmez rengi olması, turkuaza neden Türk rengi denildiğini anlamamıza yardımcı oluyor. Türk kırmızısı hakkında da bir gün elbette konuşuruz. Cesaret ve asaletle kalın.

Yılkıların Yelesinde Kambar Ata

Anadolu'nun üzerine çöken sonbahar, o yıl her zamankinden daha soğuktu. Toros Dağları'ndan inen ayaz, geceleri çadırların şiltesini aşarak insanların iliklerine işliyor, kurumuş otların üzerinde dolaşan rüzgâr, sanki bu topraklarda yaşanmış bütün acıları bir bir ruha işliyordu. Savaşın kaç yıldır devam ettiği artık kimsenin hesabında değildi. Zaman, takvim yapraklarından çok cepheye uğurlanan evlatların sayısıyla, tükenen cephanelerle ve bölüşülen son ekmeklerle ölçülüyordu.

Birlik, o gün öğleye doğru, dağların eteğinde terk edilmiş küçük bir değirmenin yakınında mola vermişti. Askerlerin yüzleri tozdan kararmış, çizmeleri çamurla ağırlaşmıştı. Kimi sırtını taş duvara dayamış, gözlerini kapatmış; kimi tüfeğini dizlerinin üzerine koyup elindeki son ekmek parçasından ağır ağır lokmalar koparmıştı. Birkaç adım ötede atlar, başlarını önlerine eğmiş, soluk soluğa dinleniyordu.

Ahmet, bir kayanın ucunda oturmuş gözleriyle kalabalığı izliyordu. Dinlenen askerleri, ilerideki uzun selvinin altında münakaşaya girmiş komutanlarını, altlarında boylu boyunca uzanan vadiyi... Sonra her seferinde olduğu gibi gözü atlara ilişti. Özellikle de içlerinden kanının en çok kabardığına, Kılsar'a. Alnının ortasında, koyu doru tüylerinin arasında bir ay ışığı parçası gibi duran ince beyazlığı izlemeyi severdi Ahmet. Güçlü bacakları ve geniş göğsüyle bir attan çok, bozkırın kendisinden kopup gelmiş bir iyeye benzerdi.

Ahmet onu ilk gördüğünde henüz toy bir askerdi. O günden beri birlikte kaç yol yürümüş, kaç geceyi aynı soğuğun altında geçirmişlerdi, sayısını bilmiyordu. Bu kuru cephede, kanlı gecelerin soğuk sabahlarında kendine dost, yoluna yoldaş bildiği en sıcak canlıydı Kılsar. Ona, amcaoğullarıyla dedesinin ahırında baktıkları atları, çocukluğunun toprak yollarını, henüz savaşın kara bir gece gibi üzerlerine çökmediği günleri hatırlatan son bağdı.

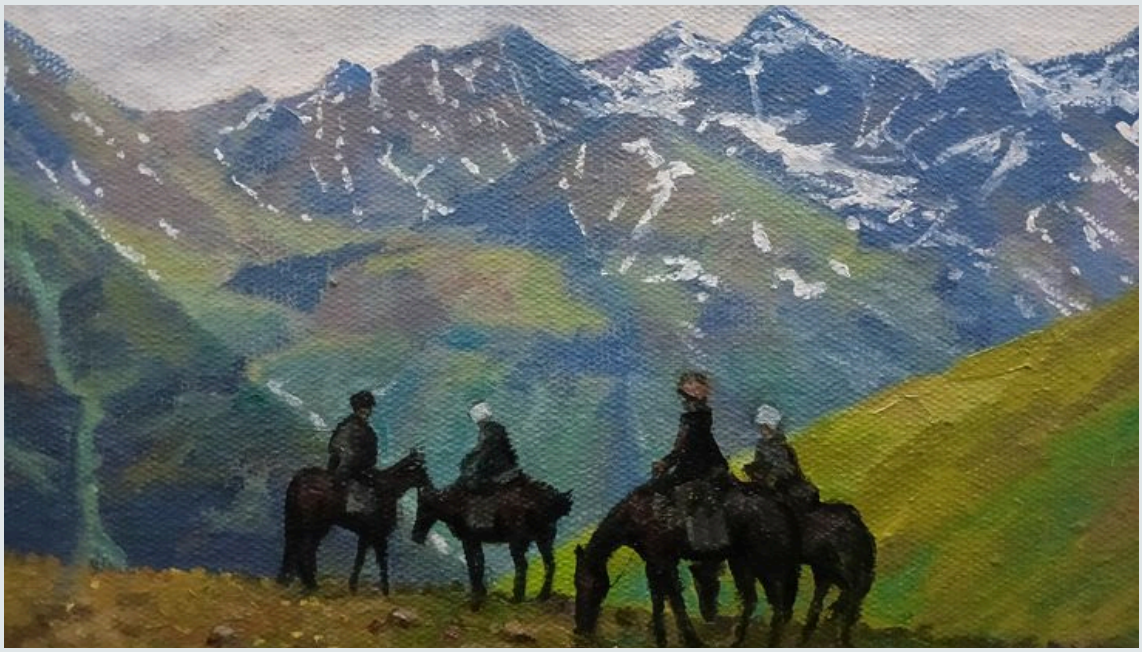
Ne var ki hayat ondan en yakın dostunu almayı da vazife edinmiş gibiydi. Hastaydı Kılsar. Önce yemini yarım bırakmış, sonra yürürken başını eskisinden daha aşağıda tutmaya başlamıştı. Bu sabah ise Ahmet, atın nefesinin güçlükle göğsüne dolduğunu, boynundaki damarların her solukta belirginleştiğini sessizce izlemişti. Alnına dokunduğunda duyduğu sıcaklık, içindeki korkuyu daha da alevlemişti.

Ellerinde ne doğru dürüst ilaç ne de bir atı günlerce dinlendirecek kadar zaman vardı. Ahmet, değirmenin taş duvarına yaslanmış, uzaktan Kılsar'ı seyrediyordu. Yanına gitmeye cesareti yoktu. Sanki onun gözlerine bir kez daha bakarsa içinde büyüyen ihtimal gerçeğe dönüşecek gibiydi.
"Sence ne kadar daha yaşar?" diye sordu yanı başında oturan Hasan'a. Bir süre ikisi de konuşmadı. Uzakta bir asker öksürdü, rüzgâr kuru otları birbirine sürttü. Sonra Hasan, sanki çok eski bir hakikati hatırlatıyormuş gibi sakin bir sesle, "Merak etme" dedi. "Kambar Ata korur onu."

Ahmet başını çevirdi. "Kim?"

"Kambar Ata." diye tekrarladı Hasan.

"Kambar Ata mı? O kimdir?"

"Atların, dağların ve suların koruyucusudur. Ulu Ülgen yaratmıştır onu. Yeryüzüne insin de atları gözetsin, insanoğlunun yolunu yol kılsın diye."

"Ulu Ülgen?"

"Yaratanların atası."

"Tek yaratan Allah'tır." dedi Ahmet.

"Bilirim." dedi Hasan. "Masaldır bunlar. Nenemin masalları."

Durdu biraz Hasan. Anlatıp anlatmamak arasında kaldı. Sonra belki Ahmet'in duymayı istediğini sezdiğinden belki de eski günlere olan hasretindendir bilinmez usulca başladı konuşmaya.

"Ninem derdi ki," dedi Hasan, "Daha insanlar bu topraklarda şehirler kurmadan, sınırları çizmeden, yolları taşlarla döşemeden önce atlar rüzgârla yarışırmış. Geniş bozkırlarda sürüler hâlinde dolaşır, dağları aşar, ırmakları geçerlermiş. İnsanlar atlarla birlikte kendilerini yollara vurur, yeni yurtlar bulur, sevdiklerine kavuşurmuş. At, insanın yalnızca yükünü değil umudunu da taşırmış. Bir yiğidin gücü önce yüreğindeki sevdasında, sonra belindeki kılıcında en son da yolundaki yoldaşında, atında var olurmuş."

Hasan konuşurken Ahmet'in gözleri istemsizce Kılsar'a kaydı. At, başını göğsüne doğru eğmiş, ağır ağır soluyordu. Ahmet, onun sırtında kaç yaralıyı taşıdığını, kaç gece kendisiyle birlikte uykusuz kaldığını düşündü.

"Ninemin anlattığına göre," dedi Hasan, "Atların da kendilerini koruyan bir ruhu varmış. Kambar Ata derlermiş ona. Atları gözetir, onları kötülüklerden esirger, hastalandıklarında ve yollarda güçsüz düştüklerinde yanlarında olurmuş. İnsanlar onun yüzünü göremezmiş ama atların kalbine yakın olduğu söylenirmiş. Özellikle kimsesiz kalan, yaralanan, soğukta titreyen atların başında beklermiş sabahı. Ninem, bir atın gece vakti başını kaldırıp karanlığa bakmasının bazen onun görünmeyen koruyucusunu hissetmesinden olduğunu söylerdi."

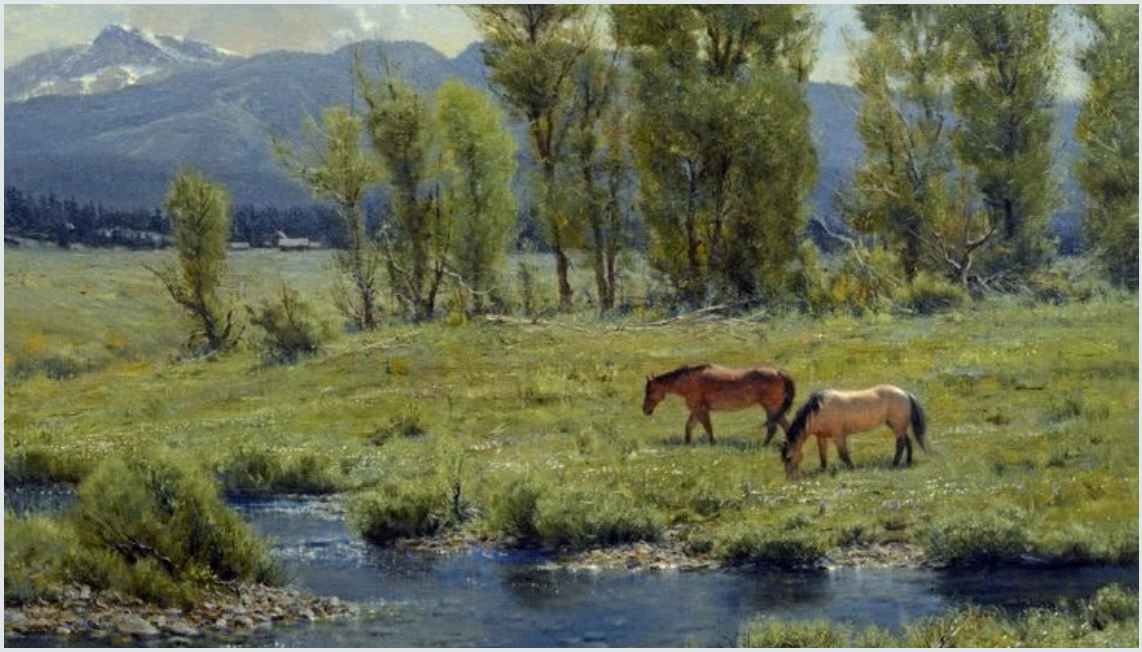
Ahmet kaşlarını hafifçe çattı. "Peki, gerçekten korur muymuş atları?"

Hasan 'bilmem' dercesine eğdi başını. "Belki evet, belki hayır. İnsanoğlunun gücü böyle kadim hakikatleri kavramaya yetmez zannımca. Ama ben bozkırda koşan her yılkının, dağlarda gezinen her atın bir Kambar'ı olduğuna inanırım. Onu kollasın, yolunu buldursun, ışığa ulaştırsın diye yanı başında koşar, belki Tulparıyla belki tek başına. Her hasta ata şifasından, her kayıp ata toprağından verir. Hatta bence Ulu Ülgen, Kambar Ata'yı en çok da Türklere sevgisinden yollamıştır."

"Neden?"

"At Türk'ün yoldaşıdır diye."

Ahmet başını eğdi. İçinde bir şeylerin yer değiştirdiğini hissediyordu. Savaşın başından beri gördüğü ölümler, yıkılmış evler, boşalmış köyler ona dünyada korunabilecek pek az şey kaldığını öğretmişti. Bir ruhun varlığına inanıp inanmamak değildi asıl mesele. İnsan, her şeyini kaybetmeye başladığında, geriye kalan son şeyin de elinden alınmayacağına inanmak istiyordu.

Güneş batarken rüzgâr dindi. Dağların doruklarında son ışıklar silindi, gökyüzünde ilk yıldızlar belirdi. Ahmet, Kılsar'ın yanında oturmuş, avucunu onun boynundan ayırmıyordu.

Ahmet, gözlerini atın yüzünden ayırmadan, "Sence gerçekten gelir mi?" diye sordu Kılsar'a. "Kambar Ata. Böyle gecelerde, böyle yerlerde..."

Gece ilerledi. Uzaklardan silah sesleri duyuldu, dağların arasında yankılanıp söndüler. Birliğin askerleri uykuya çekilmişti. Ahmet, Kılsar'ın yanına biraz daha sokuldu, başını atın boynuna yasladı.

"Bizi daha çok yol bekliyor," diye fısıldadı. "Daha memlekete kavuşacağız. Daha köyleri göreceğiz. Daha annemin kapısına birlikte varacağız. Beni yarı yolda bırakma."

O sırada hafif bir esinti geçti değirmenin çevresinden. Kılsar'ın yelesi usulca kıpırdadı, kuru otların arasında bir hışırtı duyuldu. Ahmet başını kaldırıp karanlığa baktı. Bir an için, ağaçların ve taşların arasından geçen belirsiz bir gölge gördüğünü sandı. Ne bir insan silueti seçebildi ne de bir ses işitti. Yalnızca gecenin içinde, atların eski zamanlardan beri bildiği bir sessizlik vardı.

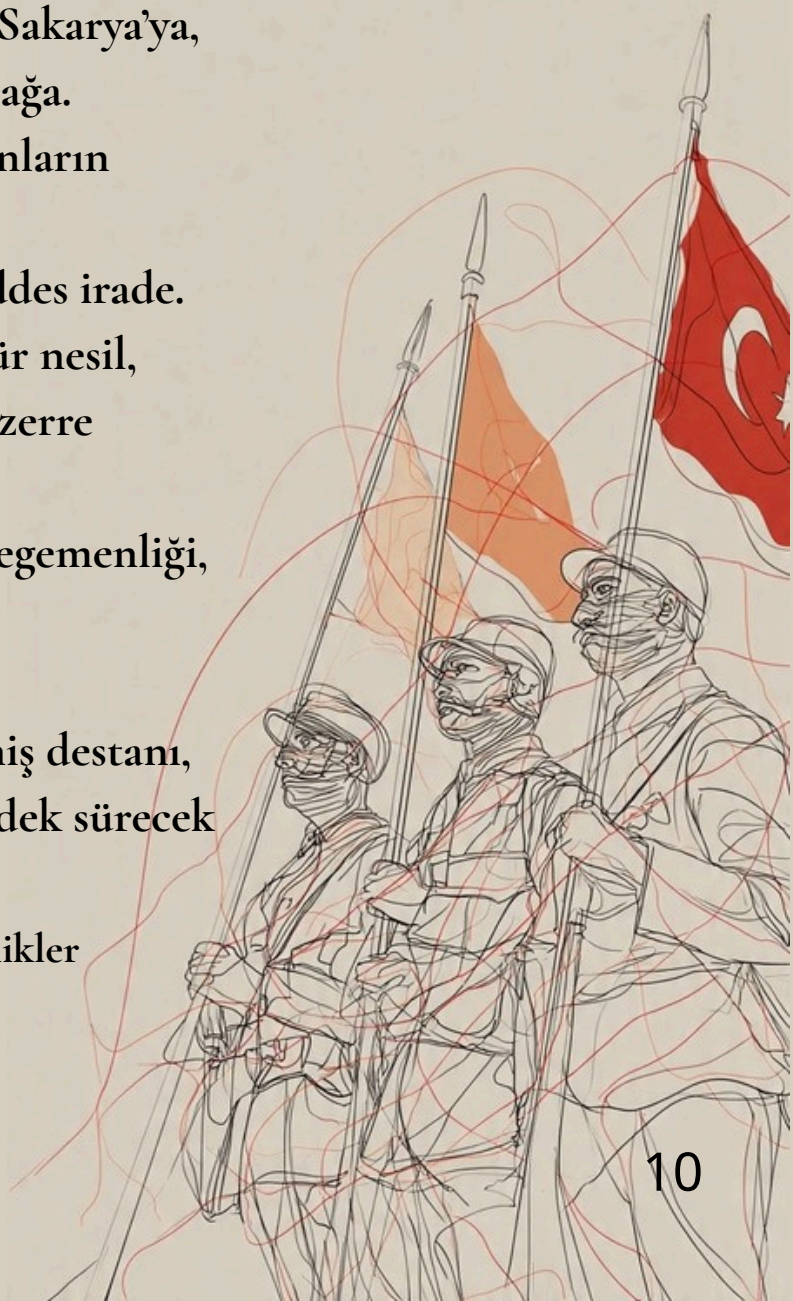
Bu sessizliğe ayak uydurdu Ahmet. Sonra da usulca fısıldadı karanlığa doğru. **"Kambar Ata seni korusun."**

Beren Şahin

Bir Şafak Yemini

Suskun karanlıkların üzerine düşen ilk kıvılcım,
Yüzyıllık uykusundan uyandırdı bu ulu toprağı.
Sarmıştı dört bir yanı işgalin soğuk gölgesi,
Ama silinmedi göğsümüzden ay yıldızın alı.
Kırıldı zincirler, çekildi kılıçlar kınından,
Bir millet ki bağımsızlık aşkıyla kalktı ayağa.
Amasya'dan Erzurum'a, Sivas'tan Sakarya'ya,
Milli ruhun ateşi düştü her bir ocağa.
Cesaret, toprağa kanıyla imza atanların harcıydı,
Dumlupınar'da şahlanan o mukaddes irade.
Boyun eğmedi zulme bu asil, özgür nesil,
Yürüdü ölüme bile gülümsereke, zerre tereddütsüzce.
Ve yükseldi göklere halkın kendi egemenliği,
Al bayrağın gölgesinde filizlendi Cumhuriyet.
Dün cephede yazılan o şanlı direniş destanı,
Bugün özgür yüreklerde sonsuza dek sürecek bir emanet.

Gizem Yenikler

MUSTAFA'NIN 29 EKİM'İ

İzmir'in işgal edildiği gün, Mustafa henüz on yaşındaydı.

O sabah İzmir'in üzerinde alışılmadık bir uğultu vardı. İnsanlar evlerinin kapılarını yarım aralıyor, sokağa çıkanlar birbirlerine alçak sesle bir şeyler söylüyordu. Rıhtım taraflarından gelen sesler, çocuk aklının anlayamayacağı kadar ağırdı. Mustafa, annesinin yüzüne baktığında ilk defa onun gözlerinde korkudan başka bir şey gördü: **Memleket derdi.**

Babası Hasan Efendi ile ağabeyi Mehmet, günlerdir evde değildi. Batı Anadolu'da başlayan direnişe katılmış, ardından düzenli ordunun kurulmasıyla cepheye gönderilmişlerdi. Annesi Fatma Hanım ise evde durduğu halde savaşın içindeydi. Bir köşede bez torbalar, sargılar, ilaç şişeleri ve konserve kutuları durur; Fatma Hanım gün boyunca bunları ayırır, paketler, ihtiyaç sahiplerine ve cephe gerisine ulaştırılmak üzere hazır ederdi. Kimi zaman da yaralıların bulunduğu yerlere gidip yardım ederdi. Mustafa, annesinin ellerine bakardı. Parmakları sürekli bir işle meşguldü.

"Anne," dedi bir gün, "babam ve ağabeyim yine nereye gittiler?"
Fatma Hanım bir an durdu. Elindeki sargı bezini masaya bıraktı ve oğlunun yanına çömeldi. "Cepheye gittiler oğlum."
"Niye?"
Çocukça sorulmuş tek bir kelimeydi bu. Fakat annesinin yüreğinde cevabı koca bir memleket kadar ağırdı.
"Biz burada rahatça nefes alalım; senin ve senin gibi çocukların parlak, upuzun ömürleri olsun, vatan kurtulsun diye gidiyorlar canım oğlum."
Mustafa kaşlarını çattı:
"Peki ya dönmezlerse?"
Fatma Hanım oğlunun saçlarını okşadı. Cevap vermeden önce gözlerini başka tarafa çevirdi. Sonra, sesi titremesin diye büyük bir gayretle konuştu:
"Dönecekler. Sen yeter ki korkma."

Mustafa o gün annesine inandı. Çocuktu çünkü. Büyüklerin söylediği sözlerin, dünyayı ayakta tuttuğunu sanıyordu.

Günler geçtikçe savaş evlerinin içine daha çok girdi. Önceleri uzaktan duyduğu silah seslerini saymaya çalışırken, sonraları hangi sesin tüfek, hangi sesin top olduğunu ayırt etmeye başladı. Komşuların evlerine girip çıkan askerler, kapı önlerinde bekleyen kadınlar, sessizce ağlayan çocuklar artık ona yabancı değildi.

Bir akşam Fatma Hanım, hazırladığı sağlık malzemelerini sandığa yerleştirirken Mustafa yanına oturdu:
“Anne, savaş ne zaman bitecek?”
“Bilmiyorum.”
“Babam gelince bitecek mi?”
Fatma Hanım gülümsedi. Bu defa gülümsemesi çok yorgundu.
“Belki baban gelmeden de biter, oğlum.”
Mustafa bu cevabı anlamadı. Fakat annesinin yüzündeki hüznü unutmadı.

Sonra o kara haber geldi.
Bir sabah kapıları çaldı. Gelen iki asker, başlarını önlerine eğmişti. Fatma Hanım daha hiçbir şey sormadan anladı. İnsan bazı acıları duymadan önce hissedermiş derler, Fatma Hanım zaten o sabaha içinde pervasız bir sıkıntı hissiyle uyanmıştı.

Hasan Efendi cephede şehit olmuştu. Ev bir anda sessizliğe gömüldü. Dışarıdaki dünya dönmeye devam ediyor, sokaktan arabalar geçiyor, uzaktan çocuk sesleri duyuluyordu. Fakat Mustafa için o an zaman durmuştu. Askerlerden biri başsağlığı diledi. Mustafa annesine baktı. Fatma Hanım’ın yüzü bembeyazdı. On yaşındaki Mustafa’nın gözlerinden tek bir damla yaş düştü. Sonra başını kaldırdı.
“**Vatan sağ olsun.”** dedi.

Bu söz, onun yaşındaki bir çocuğun ağzında fazla büyüktü. Ama o gün Mustafa çocukluğundan bir parçayı orada bıraktı. Mehmet ise cepheden yaralı döndü. Bir bacağını tam kullanamıyordu. Artık evin kapısından içeri giren genç adam, Mustafa’nın hatırladığı ağabeyi değildi. Yüzünde yılların yorgunluğu, gözlerinde cepheden taşınmış uzun bir sessizlik vardı. Mustafa ona baktı ve ilk defa savaşın yalnızca tüfeklerden ibaret olmadığını anladı.

Dört yıl geçti.

29 Ekim 1923 sabahı İzmir başka türlü uyandı. Sokaklar bayraklarla donatılmıştı. İnsanlar birbirlerine sarılıyor, çocuklar ellerindeki küçük Türk bayraklarını sallayarak koşuyordu. Evlerin pencerelerinden sesler yükseliyor, dükkânların önünde kalabalıklar toplanıyordu. Mustafa artık on dört yaşındaydı. Bir köşede durup kalabalığı seyrediyordu. İnsanların yüzlerinde gördüğü sevinç, dört yıl önce gördüğü korkunun tam tersiydi.

"*Cumhuriyet ilan edildi!*"

Bu söz sokaktan sokağa yayıldı. Mustafa'nın elindeki bayrak hafifçe titredi. Yanında annesi vardı. Biraz gerisinde ise ağabeyi Mehmet, bastonuna dayanarak yürüyordu. Yüzünde buruk bir tebessüm vardı.

Mustafa o gün seviniyordu. Hem de bütün çocukluğu boyunca hiç sevinmediği kadar. Onun sevinci, sokaklardaki henüz çok küçük yaşta olan diğer çocukların sevincinden farklıydı. Çünkü Mustafa, Cumhuriyet'in yalnızca bir bayram olmadığını biliyordu.

O gün gökyüzüne baktığında babasının yüzünü hatırladı. Annesinin kan lekesi çıkmayan önlüğünü, geceler boyunca hazırladığı sağlık paketlerini, Mehmet'in yaralı dönen bedenini düşündü. İzmir'in işgal günlerini, korkuyla kapanan kapıları, fısıltıyla edilen duaları hatırladı.

Sonra kalabalığın içinde yükselen adı duydu:
"Mustafa Kemal!"
Mustafa'nın gözleri doldu.
Mustafa Kemal Atatürk...

Bir milletin yokluğun kıyısından yeniden hayata tutunmasını sağlayan adamdı o. Cephede yalnız askerleri değil, memleketin umudunu da arkasında toplamıştı. Mustafa biliyordu ki babasının ve nice babanın, annenin; ağabey ve ablanın kanı yerde kalmadıysa, bunun ardında büyük bir mücadele ve o mücadeleyi milletle birlikte yürüten bir irade vardı.

Belki babası Cumhuriyet'i görememişti. Belki Mehmet ağabeyi hayatının geri kalanını bir savaşın izleriyle geçirecekti. Belki annesinin yüreğindeki yaralar hiçbir zaman tamamen iyileşmeyecekti.

Ama artık Mustafa, geleceğe başka türlü bakıyordu. İçinden, "Bir daha çocuklar babalarının dönmesini beklemesin," diye geçirdi.
"Bir daha anneler kapı sesinden korkmasın. Bir daha sevdiği insanların kanını toprağın üzerinde görmek zorunda kalmasınlar."

Bayrağın altında duran Mustafa, o an ilk defa kendi adını da başka türlü düşündü.
Mustafa.
Tıpkı Mustafa Kemal gibi.

İçinden bir söz verdi:
Babası gibi vatanını sevecek, ağabeyi gibi yaralarını taşıyacak, fakat gelecek nesillerin savaşın ne demek olduğunu yalnızca kitaplardan öğrenmesi için yaşayacaktı.

Kalabalık coşarken annesinin elini tuttu. Fatma Hanım oğluna baktı. Mustafa gülümsedi. Bu defa annesi ona, "Korkma," demedi. Çünkü artık karşısında savaşın ne olduğunu bilen bir çocuk değil, barışın kıymetini anlayan genç bir Mustafa vardı.

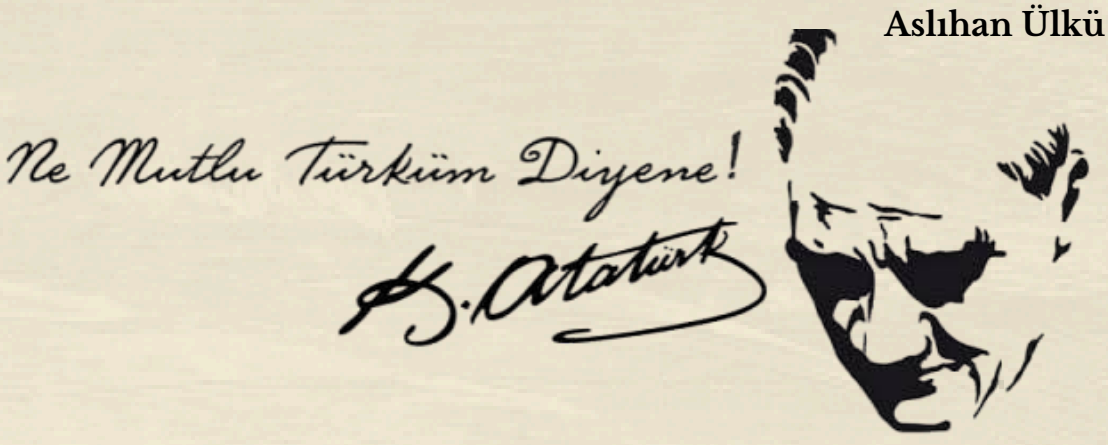
O gün İzmir'in sokaklarında bayraklar dalgalanırken Mustafa, babasının hatırasına doğru sessizce baktı. Ve içinden geçirdi:
"Baba... Cumhuriyet geldi."

Sonra başını gökyüzüne kaldırdı:
"Sen göremedin ama biz gördük. Senin verdiğin can, artık bizim yaşayacağımız yarınlara karıştı."

29 Ekim 1923, Mustafa için yalnızca Cumhuriyet'in ilan edildiği tarih değildi. *O tarih, kaybedilenlerin hatırasının bir milletin geleceğine dönüştüğü gündü.*

Ve Mustafa, o gün anladı:
Bazı zaferler yalnızca kazanılmazdı.
Bazı zaferler, uğruna kaybedilenlerin hayatıyla yazılırdı.

Aslıhan Ülkü TOPAY

BİR MİLLETİN HAFIZASI

On dokuz Mayıs'ta Samsun'da yandı bir ışık,
Anadolu'da yükseldi bağımsızlık çağrısı.
Amasya'da duyuldu milletin kararı,
Erzurum, Sivas oldu direnişin karargâhı.

Ankara'da açıldı Meclis'in kapısı,
Yirmi üç Nisan'da milletin yankısı.
Sakarya'da, Dumlupınar'da yazıldı zafer,
Dokuz Eylül'de İzmir'e kavuştu özgür seher.

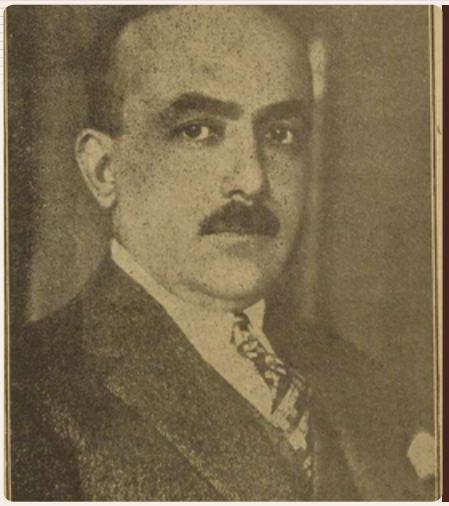
Yirmi dokuz Ekim, bin dokuz yüz yirmi üç,
Cumhuriyet'le taçlandı milletin gücü.
Atatürk'ün izinde aydınlandı yarınlar,
Bir milletin hafızasında yaşadı kahramanlar.

Ne unutur bu toprak, ne susar bu millet,
Her karışında saklı bir destan, bir cesaret.
Atatürk'ün emanetidir bu yüce Cumhuriyet,
Kanımızda bağımsızlık, kalbimizde hürriyet!

Rabia Gülsu Kındır

Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Toplumsal Dönüşümün Romanı

Türk edebiyatında Tanzimat'tan Cumhuriyet'e uzanan çalkantılı sürecin en yetkin gözlemcilerinden biri olan Yakup Kadri Karaosmanoğlu bir kurgu ustası değil, aynı zamanda bir devrimin sosyolojik altyapısını inşa eden düşünürlerden biridir. Eserleri Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünden Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna ve devrimlerin kurumsallaşma çabalarına kadar uzanan geniş bir tarihsel yelpazeyi kapsar. Yazar bu tarihsel akışı birbiri ardına eklenen "nehir romanlar" biçiminde ele alarak Türk toplumunun geçirdiği zihniyet dönüşümünü edebi bir belge niteliğinde günümüze taşımıştır.

Yakup Kadri'nin genç Cumhuriyet için taşıdığı önem, rejimin yalnızca siyasi bir değişimden ibaret kalmaması, aynı zamanda kültürel ve ideolojik bir temele oturması gerektiğine duyduğu inançta gizlidir. O, Cumhuriyet fikriyatının şekillenmesinde önemli bir rol oynayan Kadro hareketinin ve dergisinin kurucuları arasında yer alarak, yeni devletin ekonomik ve sosyal bağımsızlık felsefesini savunmuştur. Cumhuriyetin en büyük sınavının Anadolu'nun kalkınması ve köklü cehaletin yenilmesi olduğunu her fırsatta dile getiren yazar, devrimlerin geniş halk kitlelerine benimsetilmesi sürecinde aydının üstlenmesi gereken tarihi sorumluluğu keskin bir dille vurgulamıştır.

Yazarın edebi kariyeri, imparatorluğun son dönemlerindeki sosyokültürel yozlaşmayı tahlil etmekle başlar. Toplumsal değişimin ve yüzeysel Batılılaşmanın aile kurumu üzerindeki yıkıcı etkisini Kiralık Konak adlı eserinde kuşak çatışmaları üzerinden işleyen Yakup Kadri, köklü bir yapının içten içe nasıl çözüldüğünü resmeder. İşgal yıllarının anlatıldığı Sodom ve Gomore romanında ise İstanbul'daki yüksek zümrenin ahlaki çöküntüsü ve işgal kuvvetleriyle olan utanç verici ilişkileri, Anadolu'da filizlenen Kuvayımilliye direnişinin onurlu duruşuyla zıtlık içinde verilir. Bu roman Cumhuriyet'in hangi ahlaki çöküntülerin içinden nasıl bir erdemli direnişle doğduğunu göstermesi bakımından son derece kritiktir.

Cumhuriyet döneminin edebi manifestosu olarak kabul edilebilecek en vurucu eseri ise şüphesiz Yaban romanıdır. Milli Mücadele yıllarında bir Orta Anadolu köyüne sığınan İstanbullu aydın Ahmet Celal'in trajedisini anlatan bu eser, Türk edebiyatında aydın ile köylü arasındaki derin kültürel uçurumu ilk kez bu denli acımasız bir gerçekçilikle ortaya koymuştur. Yakup Kadri, Anadolu insanının geri kalmışlığı karşısında İstanbullu aydını suçlar; asırlarca kendi kaderine terk edilmiş bu coğrafyayı aydınlatmanın, yeni kurulan devletin ve Cumhuriyet aydınının en birincil borcu olduğunu ilan eder. Bu yönüyle eser, devrimin tabana yayılması gerekliliğini savunan sarsıcı bir yüzleşme metnidir.

Yazarın analitik vizyonu, Cumhuriyet'in ilanıyla sona ermez; aksine yeni devletin inşasını ve bu süreçte yaşanan ideolojik sapmaları da mercek altına almaya devam eder. Ankara romanı, Milli Mücadele'nin kalbi olan yeni başkentin fiziki ve sosyal evrimi üzerinden Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki idealist coşkuyu ve ardından gelen bürokratik yozlaşmayı ve ütopik bir geleceğin hayalini üç aşamalı bir kurguyla okuyucuya sunar. İlerleyen yıllarda kaleme aldığı Panorama serisinde ise devrimlerin toplumdaki yansımalarını, Atatürk'ün vefatı sonrası yaşanan siyasi boşluğu ve çok partili hayata geçiş sancılarını irdeleyerek, devrimin hangi noktalarda başarılı olduğunu ve nerelerde tıkandığını tartışmaya açar.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, kalemiyle bir ulusun dünden bugüne uzanan kimlik arayışına rehberlik etmiştir. Eserleri okuyucusuna sadece estetik bir edebi haz sunmakla kalmamış; yıkılan bir imparatorluğun küllerinden doğan Cumhuriyet'in felsefesini, sancılarını, çelişkilerini ve umutlarını anlatan birer sosyolojik kaynak olarak Türk edebiyat tarihindeki eşsiz yerini almıştır.

Yusuf ERKEKOĞLU

Küllerinden Doğan Şafak

Prangalar kırıldı sabaha karşı,
Dağların göğsünden fırladı ateş.
Yırtılan bir karanlıktı yankılanan,
Yalınayak yürüyenlerin öfkesiyle.
Toprak kanla emzirilmiş bir ana gibi,
Doğurdu bağrından çelikten bir iradeyi.
Direniş, siperlerde açan gelincikti;
Barut kokulu gecelerin koynunda.
Bir halk, tırnaklarıyla kazıdı hürriyeti,
Ufukta çizgilenen kızıl şafağa.
Ve sonra... Güneş sökün etti doruklardan,
Bir bayrak gibi gerildi gökyüzü.
Gözlerinde şimşek çakan yalın kılıçlar,
Bıraktı yerini sarsılmaz bir temele.
Cumhuriyet, alnı açık bir gelecekti artık,
Mermer sütunlar üzerinde yükselen halkın sesi
...
EBEDÎ der: Göğsümüzde bu destan,
Nabzıdır zamanın durmadan çarpan.
Şimdi, siperde yazılan kutsal söz,
Geleceğin şanlı adıdır. Ve biz;
Küllerimizden gökyüzü doğurduk.
Cumhuriyet, hür kanatlarımızın,
Açılan sonsuz aynasıdır artık.
Meydanlarda daim tek yürek atan,
Küllerinden doğan Anka Kuşu'dur.
Özgürlük ebedîyen varoluştur;
Direnişle perçinlenmiş bir ucu,
Cumhuriyet ile parıldar burcu...

İhsan Fatih Polat/ Ozan Ebedi

Yaban

Cumhuriyet dönemine giden süreç sadece anlatılanlardan mı ibaret?

Millî Mücadele'nin ne kadar zor olduğunu anlatan eser Yaban.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nin yazdığı bu eserde bize anlatılmayan bazı mücadeleleri görürüz...

Kitabın ana karakteri olan Ahmet Celâl'in Sakarya Savaşı sonrasında yaşadığı olayları farklı bir perspektiften görüyoruz. Sağ kolunu Çanakkale savaşında kaybeden Ahmet Celâl'in emir eri olan Mehmet Ali'nin köyüne gitmesiyle başlıyor romanımız. Kitabın başında dikkat çekici bir unsur vardır, Ahmet Celâl bu savaş sonrası bedeninin diri ruhunun öldüğünü hissediyor ve daha otuz beş yaşındayken hayata karşı bazı hislerini yitirdiğini söylüyor. Buradan savaşın aynı şekilde askerleri hem zihnen hem de fiziken yaraladığını kanıtlamış oluyor yazarımız.

Bir yanda halkta da farklı soru işaretleri vardır. Bunun en güzel örneği ve özellikle Yaban'da bahsedilen köylülerin Millî Mücadele'ye olan karşıt fikirleridir. Romanda dinî söylemleri kullanarak Millî Mücadele'yi desteklemeyenler, insanları yanlış yönlendirenler, hatta işgal güçlerinin yanında olup onlara destek veren bazı kişi ve grupları görüyoruz. Bunun yanında tabii ki de ana karakterimizin fikirlerine karşı çıkıyorlar ve ona doğrudan "yaban" diyorlar. Ahmet Celâl'in de yaşadığı bu durum karşısında sabrının taştığı anları görüyoruz.

Yakup Kadri bu eserinde Cumhuriyet'e giden sürecin ne kadar zor olduğunu bir kez daha gösterir. Sizden empati yapmanızı rica ederim: Vatanınızın elden gitmemesi için canınız pahasına savaşıp kolunuzu kaybediyorsunuz ve size kurtarmaya çalıştığınız vatana ait değilsiniz diyorlar... Anlattığım bu kadar şeyin ardından ana karakterimizin mi yaban yoksa o dönemin halkının mı yaban olduğunu, anlamış olursunuz umarım.

Ülkemiz için sadece işgalciler değil, aynı zamanda aynı kana sahip olduğumuz halk ile aydın çatışmasını en iyi şekilde görürüz.

Kitapta sadece savaş süreci yoktur, aynı zamanda ana karakterimizin hislerini canlandıran bir aşk vardır. Emine karakterine ilgi duyan karakterimiz köyde kendisini gittikçe yalnız hissederken bu bağ hissi ona güven verir. Emine, Ahmet Celâl'in kendisini ait hissedebileceği bir yakınlık arayışında da önemli bir yere sahiptir.

Okuyucunun tam anlamıyla düşünebileceği ve net mesajlar alabileceği bir kitaptır Yaban. O dönemin koşullarını, insanlarını ve askerlerin psikolojisini, köylülerin konuşma şekline kadar çoğu olayı yansıtan Yaban için bir ayna örneği verebiliriz.

Tuba Aktı

Başta sorduğumuz soruya dönelim: Cumhuriyet dönemine giden süreç sadece anlatılanlardan mı ibaret?

Tabii ki savaş için canını veren, askere sahip çıkan, çocuğunu kundakta son kez sevip savaşa katılan kahramanlarımızın olduğu gibi köstek olan bir kesim de vardır fakat Yaban eseri bize göremeyeceğimiz zorlukları göstermiş olur.

"Kurtarmak! Sizi, kim kurtarabilir? Sizi gökten melekler inse kurtaramaz. Çünkü, sizi evvela sizden, kendinizden kurtarmak lazımdır."

"Köylüler artık benden nefret etmeğe, bana kızmağa bile lüzum görmüyorlar. Bana, yalnız acıyorlar. Bana bir mahkûm, bir idam mahkûmu, bir ukubete çarpılmış lanetleme adam gibi bakıyorlar.

"Yalnızlığımı, kimsesizliğimi ve yabancılığımı o günkü kadar şiddetli hissettiğim olmamıştır."

"İnsan Türk olur da nasıl Kemal Paşa'dan yana olmaz."
Kısaltılmıştır

Türk'üm Diyene

Mazide bir gemi belirir sessizce
Bu işgale bir çözüm getirmişcesine
Parlayarak yol alır denizde

Bandırmaydı vapurun ismi
Gelen umudun maviydi gözleri
Sarı saçlarına ne de güzel eşlik ederdi

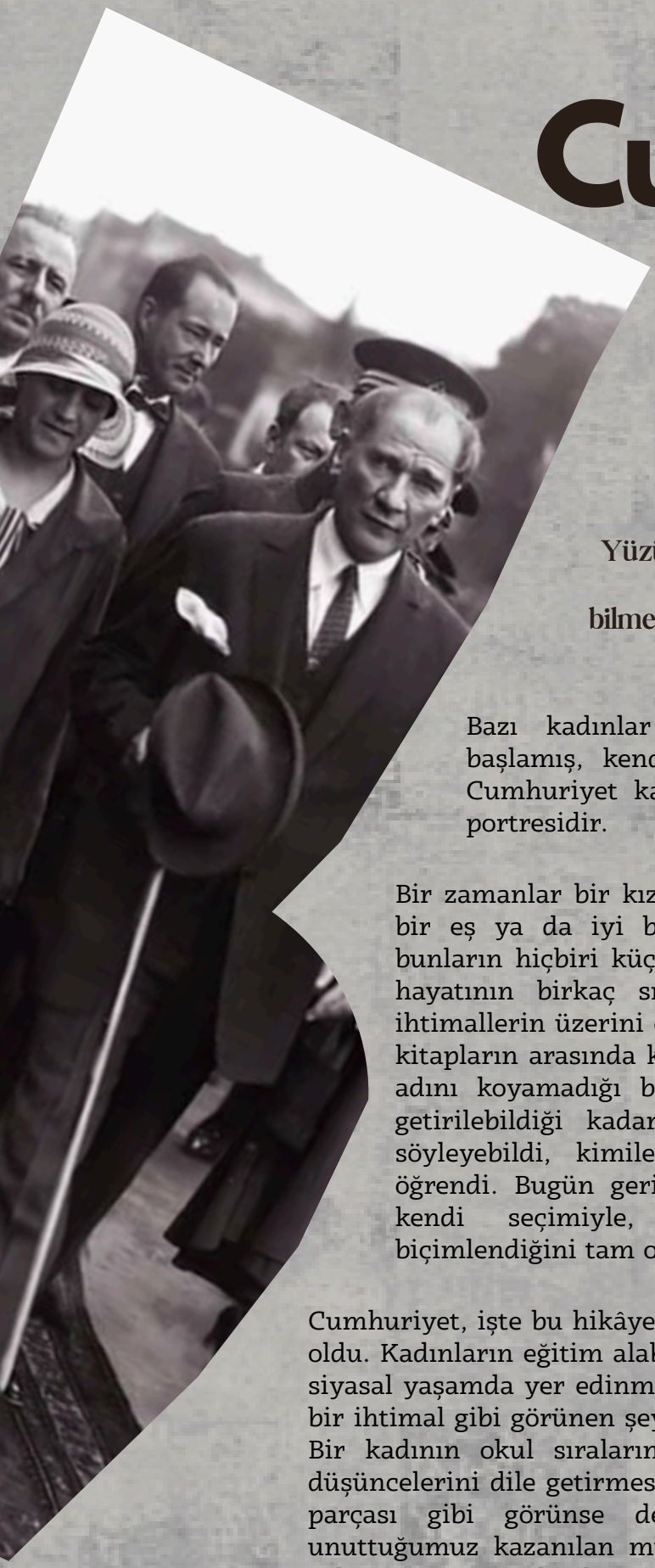
Geldiği gibi halkı aydınlattı
Gerçekleri teker teker anlattı
Meğerse inandıkları kurtuluş koca bir yalandı

Halkın ruhu oldu Akif'in yazdıkları
Cesaret aldı ve başını kaldırdı
Bu millet öyle kolay teslim olamazdı

Kimisi öğretmen, kimisi ise çiftçi
Dikkatle bakarsan bulursun aralarında bir öğrenci
İşte bu birlik müjdelerin habercisi

Kimi şehit oldu bu yolda
Kimi ise yalnız kaldı
Fakat ağızlarda hep şu söz yankılandı

"Ne mutlu Türk'üm diyene !"

Bir Cumhuriyet Kadınının Portresi

Bir kadını anlatmak için nereden başlanır? Yüzündeki çizgilerden, omuzlarındaki yüklerden, yıllar boyunca içine attığı sözlerden mi; yoksa kimsenin bilmediği, kendisine bile bahsedemediği hayallerden mi?

Bazı kadınlar vardır; hikayeleri kendilerinden çok önce başlamış, kendilerinden çok sonra da devam edecektir. Bir Cumhuriyet kadınının portresi, biraz da böyle bir hikayenin portresidir.

Bir zamanlar bir kız çocuğunun önüne konulan en büyük hayal, iyi bir eş ya da iyi bir anne olmaktan ibaret görülebilirdi. Elbette bunların hiçbiri küçümsenecek şeyler değil fakat bir kadının bütün hayatının birkaç sıfatın içine sığdırılması, onun içindeki diğer ihtimallerin üzerini örtüyordu. Belki öğretmen olmak istiyordu, belki kitapların arasında kaybolacağı bir hayat düşlüyordu, belki de henüz adını koyamadığı bir merakı vardı içinde. Fakat her hayal, dile getirilebildiği kadar büyüyemiyordu. Kimi kadınlar istediklerini söyleyebildi, kimileri ise isteklerini bile kendilerine saklamayı öğrendi. Bugün geriye dönüp baktığımızda, kaç kadının hayatının kendi seçimiyle, kaçının kendisine sunulan seçeneklerle biçimlendiğini tam olarak bilemeyiz.

Cumhuriyet, işte bu hikâyenin yönünü değiştiren dönüm noktalarından biri oldu. Kadınların eğitim alabilmesi, çalışma hayatına katılması, toplumsal ve siyasal yaşamda yer edinmesi için yeni imkanlar doğdu. Bir zamanlar uzak bir ihtimal gibi görünen şeyler, yavaş yavaş hayatın bir parçası haline geldi. Bir kadının okul sıralarında oturması, mesleğini kendi seçmesi ya da düşüncelerini dile getirmesi bugün çoğu zaman gündelik hayatın olağan bir parçası gibi görünse de bu imkanların arkasında zaman zaman unuttuğumuz kazanılan mücadeleler var. Bugün sıradan bulduğumuz pek çok şeyi geçmişte birilerinin cesaretine, emeğine ve kararlılığına borçluyuz.

Bir kadının açtığı yol, başka bir kadının önündeki engeli azaltır. Birinin cesaretle yaptığı seçim, bir başkasına seçme hakkının varlığını hatırlatır. Bu yolun açılmasında, kadınların toplumdaki yerinin değişmesini bir ülkenin geleceğiyle birlikte düşünen **Mustafa Kemal Atatürk'ün** öncülüğü vardır. Atatürk'ün kadınların eğitimine, toplumsal hayata katılımına ve siyasal haklarına verdiği önem, Cumhuriyet'in kadınlara tanıdığı imkanların tarihini anlamak açısından büyük bir yer tutar. Böylece geçmiş, yalnızca geride kalmış bir zaman olmaktan çıkar ve bugünün içinde yaşamaya devam eder. Bir ülkenin geleceğini kurarken kadınları o geleceğin dışında bırakmamak, Cumhuriyet'in taşıdığı temel dönüşümlerden biridir.

Atatürk'ün kadınların toplumsal hayatta daha fazla yer alması yönündeki yaklaşımını düşünürken, bu imkânların bireysel hayatlarda nasıl karşılık bulduğunu da sorgulamak gerekir. Bir hakkın tanınması çok önemli bir başlangıçtır ancak o hakkı kullanabilmek, insanın kendisine duyduğu güvenle ve çevresinin ona sunduğu imkanlarla ilişkilidir. Bir kadının hayatını kendi ellerine alması, bütün korkularından arınması demek değildir. Asıl değişim, korkularına rağmen kendi kararlarını verebildiği yerde başlar.

Geçmişte elde edilen hakları anmak, bugün her şeyin yoluna girdiğini söylemek için yeterli değildir. Kadınların kendi hayatları ile alakalı karar verirken karşılaştığı baskılar, eğitim ve çalışma hayatında yaşadığı güçlükler, kendilerini güvende hissetme ihtiyaçları hala üzerinde düşünmemiz gereken meselelerdir. Bu gerçekler geçmişteki kazanımların değerini azaltmamaktadır, aksine onların neden önemli olduğunu yeniden hatırlatmaktadır. Atatürk'ün kadınların toplumsal ve siyasal hayatta yer alması yönündeki hedeflerini anmak, bu hedeflerin bugünkü hayatlarda ne ölçüde karşılık bulduğunu da sorgulamayı gerektirir. Geçmişe duyulan saygı, yalnızca onu anmakla değil, onun açtığı imkanları anlamak ve geliştirmekle de gösterilebilir. ***Bir hakkın var olması ile herkesin o haktan eşit biçimde yararlanabilmesi arasında hala aşılması gereken mesafeler bulunabilir.***

Kadınların başarısı, yalnızca kendi hayatlarında elde ettikleri sonuçlarla ölçülemez. Onların bilgiye, üretime ve karar alma süreçlerine katılması, toplumun ortak hayatını da zenginleştirir. ***Bir kadının nasıl yaşaması gerektiğine başkalarının karar vermediği, seçtiği yol nedeniyle küçümsenmediği, sırf kadın olduğu için kendisini kanıtlamak zorunda bırakılmadığı bir hayat düşüncesi, bu portrenin belki de en önemli parçasıdır***.

Belki de bu yüzden Cumhuriyet kadınına baktığımızda yalnızca geçmişte kazanılmış hakları değil, henüz gerçekleşmemiş hayalleri de görmeliyiz. Atatürk'ün başlattığı dönüşümün izleri, yalnızca tarih kitaplarında ya da eski fotoğraflarda aranamaz. Bugün eğitim alan, çalışan, üreten ve kendi kararlarını veren kadınların hayatlarında da görülebilir. Fakat bu miras, kendiliğinden geleceğe taşınmayacaktır. Her kuşak, kendisinden önce gelenlerin bıraktığı yerden devam ederken kendi sorumluluğunu da beraberinde taşır. Bir zamanlar başka kadınların uğruna mücadele ettiği imkanları yaşatmak, onları bir sonraki kuşağa daha güçlü biçimde aktarabilmekle mümkündür. Bugün bir kız çocuğunun önünde duran seçeneklerin çoğalması, yarın onun da başka bir kız çocuğunun hayatını değiştirebilecek bir yol açması demektir.

Bir Cumhuriyet kadınının portresi tamamlanmış bir resim değil, her kuşakta yeniden çizilen bir hikayedir. Geçmişin izlerini taşır ama yalnızca geçmişe ait değildir. Bugünün sorularıyla değişir, geleceğin umutlarıyla genişler. Bu portrede Atatürk'ün açtığı yol, o yolda yürüyen kadınların emeği ve henüz yola çıkmamış kız çocuklarının hayalleri yan yana durur. Bir Cumhuriyet kadınının en anlamlı yanı, kendisinden önce gelenlerin mücadelesini hatırlarken kendisinden sonra geleceklerin hayatını da düşünmesidir. Çünkü bir kadının kendi hayatını kurması, yalnızca kendi hikayesinde yeni bir sayfa açmaz. Bazen kendisinden sonra gelecek birinin ilk cümlesini de mümkün kılar ve o hikaye, yazılmaya devam eder.

Sudem ÇOPUR

Yurdumun Ruhu

Yurdumun ruhunu hissediyorum her yanımda.
Sarıp sarmalıyor bir anne edasıyla.

Balkon tellerinde asılı bayraklar,
Dokunuyor ayla yıldıza.

Egemenliğimi kutluyorum Atam'la.
Beni eşit kıldığı için her adamla.

"Korkma!"diyerek fısıldıyor kulağıma.
Şükrediyorum cumhuriyetin varlığına!

TÜRKÇE VE KENDİ ALFABESİ

“Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir.”
~Mustafa Kemal ATATÜRK

Dil ve onun kendine ait alfabesi, bütün hayata pelesenk olan bir olgu.
Bir göz, farklı kapıları aralayan.
Bir öğretmen, sana tüm dünyayı gösteren.
Ve bir varoluş, koca bir ulusu var eden.
Bundandır ki ilk başöğretmenimiz milletini, yalnızca sınırlı diyarlara açılmalarına olanak tanıyabilecek harflere hapsetmek istememiş.
Herkes rahatça okuyabilsin, kendilerine ait bir dile sahip olabilsin ve ileriki yıllarda seyahat ettikleri ülkelerde gördükleri her türden yazıyla bir yerden bi aşinalık yakalayabilsin diye.
Düşünün; hanzi* ile yazıp konuşan kişileri, onların herhangi bir Avrupa ülkesinde bir şeyleri okuma yoluyla anlamlandırmaya çalışırkenki hallerini. İmkansızı kovalamak gibi, değil mi?
Bizlerse, Latin harfleri temel alınarak oluşturulmuş fonetik bir alfabeye sahip olduğumuzdan bunu kolaylıkla yapabiliyoruz. Belki anlayamıyoruz bazı dilleri. Ama yine de öğrenmek istediğimizde karşımıza çıkan harflere sanki birer öcülermiş gibi bakmamıza gerek yok.

Buna rağmen bazı taraflarca, Harf İnkılabı’ndan ötürü “Bir gecede cahil bırakıldık!” şeklinde nidalar yükselse ve bunlar ufak lakırdılardan başka şeyler olmasa dahi söylenmesi gerektiğini düşündüğüm birkaç şeye susmayacağım.
Harf İnkılabı yaşandı; çünkü Arap alfabesiyle Osmanlıca okumak, öğrenmek, sesli harf sınırlılığından ve karışıklılığından dolayı oldukça meşakkatliydi.
Atatürk savaş için mesaj yollamak istediğinde bir askere, yollaması neredeyse imkansızdı. Okuma yazma bilen insan sayısı çok azdı da ondan.
İnsanların çoğu kitap okuyamıyordu; kendi dillerinin dahi sınırlandırılmış bir bölgesinde hapis yaşamak ne demek en iyi onlar biliyor, dünyayı tanımalarına yardım edecek o okuma, yazma becerilerinden yoksun barınıyorlardı memleketlerinde.
Ama bütün bunlar nihayet bir gün son buldu:
Sonunda cumhuriyetin ilanını takip eden yılların ardına yeni bir alfabe benimsenmiş, okuma yazma bu alfabeyle herkes için mümkün hâle getirilmişti.
Çünkü her harfin kelimesine göre fonetiğini değiştirebildiği bir alfabe değildi artık sahip olunan. Artık her harf tek bir sese, ve her zaman da aynı fonetiğe sahipti.
Böylelikle Harf İnkılabı’nın ardından her geçen yıl okuma yazma oranları daha da arttı.
Sonunda kendimize ait, korumamız gereken, bize pek çok şey öğretmek isteyen ikinci vatanımız doğdu: Türkçe ve kendi alfabesi.

-Yazar Notu-
hanzi*:Çince kelimeleri yazmada kullanılan, her biri ses yerine anlam belirten Çin karakterlerinin genel ismidir.

Elif Kervankaya

BİR MEMLEKETİN YARINI

Ankara'nın o tarif edilmez ayazı resmen ciğerine işliyordu. Hem yıpranmışlık hem yorgunluğun üstüne gelen bu soğuk havalar, zaten ezilmiş, çökmüş, bitap düşmüş omuzlarını iyice aşağıya çekiyordu. Dışarıdan öyle duruyordu ki sanki artık narin ve cılız vücudu, bu yaşadıklarına dayanamıyordu.

Küçük ellerinin arasında tuttuğu gazetelerin kenarları soğuktan kıvrılmış, incecik parmakları morarmaya yüz tutmuştu. Her nefes alışında ağzından çıkan buhar, Ankara'nın buğulu gökyüzüne karışıp kayboluyordu. Üzerindeki eski paltonun düğmeleri eksikti; boynuna sardığı atkıysa soğuğu kesmekten çok, kendisine hâlâ sarılacak birilerinin olduğunu hatırlatmak içindi.

"Cumhuriyet! Cumhuriyet gazetesi! Yeni Türkiye'nin sesi!"

Sesi, caddede ilerleyen otomobillerin gürültüsüne, tramvayların çınlamasına, aceleyle yürüyen insanların ayak seslerine karışıyordu. Kimi başını çevirip ona bakıyor, kimi duymamış gibi yoluna devam ediyordu. Oysa çocuk, her defasında ciğerlerini doldurup aynı sözü yeniden haykırıyordu. Çünkü satması gereken yalnızca birkaç gazete değildi; akşam eve götüreceği üç beş kuruş, annesinin sobaya atacağı birkaç kömür parçası ve belki de ertesi sabah karnını doyurabileceği bir parça ekmekti.

Gazetelerin birinin manşetine ilişti gözleri. Cumhuriyet'in ilanından söz ediliyordu. Ankara, bir zamanlar bozkırın ortasında kendi sessizliğine gömülmüş bu şehir, şimdi yeni bir devletin kalbi olarak yeniden kuruluyordu. Sokaklarda yükselen binalar, açılan yollar, Meclis'in çevresinde giderek çoğalan kalabalıklar... Her şey değişiyordu. Sanki memleket, uzun bir uykudan uyanmış da ilk kez kendi geleceğine gözlerini açmıştı.

Çocuk, Cumhuriyet'in ne demek olduğunu bütünüyle bilmiyordu. Onun için Cumhuriyet, henüz okul sıralarında öğrenilecek bir kelimeden ibaretti. Mustafa Kemal Paşa'nın adını duymuştu; insanların onun için konuştuğunu, bazen gururla, bazen gözleri dolarak ondan söz ettiğini işitmişti. Bir de savaş yıllarını anlatan ihtiyarlar vardı. Yokluğu, açlığı, cepheye giden babaları, geri dönmeyen oğulları anlatırlardı. Çocuk, o hikâyeleri dinlerken dünyanın neden bu kadar acımasız olduğunu anlamaya çalışırdı.

Kendi babası da dönmemişti cepheden.
Annesi, babasının adını her andığında sesini alçaltır, sanki o ismi yüksek sesle söylerse evdeki son hatırası da uçup gidecekmiş gibi susardı. Çocuğun aklında babasından kalan birkaç silik görüntü vardı: geniş avuçları, gülünce gözlerinin kenarında beliren çizgiler ve bir gün mutlaka onu okula göndereceğine dair verdiği söz.

Okul...

Gazetelerin arasında en çok o kelimeye takılıyordu aklı. Dükkânların önünde gazete satan başka çocuklar da vardı; bazıları harfleri sökmüş, bazılarıysa gazetelerin üzerindeki yazılara yalnızca şekiller gibi bakıyordu. O, okumayı öğrenmek istiyordu. Bir gün elindeki gazeteyi başkasına okutmak zorunda kalmadan, kendi gözleriyle anlamak istiyordu dünyada neler olup bittiğini. Belki o zaman Cumhuriyet'in neden bu kadar önemli olduğunu da anlayacaktı. Belki o zaman babasının uğruna savaştığı şeyin ne olduğunu daha iyi kavrayacaktı.

Öğleye doğru kalabalık biraz seyrekleşti. Çocuk, satamadığı gazeteleri kolunun altına sıkıştırıp ellerini birbirine sürttü. Parmakları sızlıyordu. Tam köşeyi dönecekken, elinde bastonuyla yürüyen yaşlı bir adamın durduğunu fark etti.

"Kaç para evladım?"

Çocuk fiyatı söyledi. Adam cebinden bozuklukları çıkarıp bir gazete aldı. Sonra gitmek yerine gazetenin manşetine baktı.

"Okuyabiliyor musun bunları?"

Çocuk başını önüne eğdi.

"Hayır, efendim. Ama öğreneceğim."

Yaşlı adamın yüzünde belli belirsiz bir tebessüm belirdi.

"Öğren elbet. Bu memleketin yarını sizsiniz."

Çocuk, bu sözün ne anlama geldiğini o an tam olarak anlayamadı. Yalnızca adamın gözlerinde, uzun zamandır kendi yüzünde görmediği bir şey fark etti: umut.

Adam uzaklaşınca elindeki son gazetelerden birini açtı. Harflerin üzerinde gezdirdi gözlerini. Birbirine benzeyen çizgiler, noktalar, kıvrımlar... Henüz hiçbirini bir araya getiremiyordu. Ama sayfanın en üstünde, kocaman harflerle yazılmış bir kelime vardı.

CUMHURİYET.

Kelimeyi okuyamıyordu belki, ama artık ona yabancı da değildi.

Akşamüstü ayaz yeniden sertleştiğinde çocuk, gazetelerini kolunun altına sıkıştırıp eve doğru yürümeye başladı. Ceplerindeki bozukluklar her adımında birbirine çarpıyor, çıkardıkları ince ses ona günün boşa geçmediğini hatırlatıyordu. Ankara'nın sokaklarında lambalar birer birer yanarken o, yaşlı adamın sözlerini düşünüyordu.

Bu memleketin yarını sizsiniz.

Belki Cumhuriyet, onun için şimdilik yalnızca satmaya çalıştığı gazetelerin üzerinde yazan bir kelimeydi. Belki özgürlüğün, eşitliğin, kendi geleceğini belirleyebilmenin ne demek olduğunu anlaması için daha çok yol yürümesi gerekiyordu. Ama o gün ilk kez, bütün yoksulluğuna ve yorgunluğuna rağmen, geleceğin yalnızca başkalarının kurduğu bir şey olmadığını hissetti.

Ertesi sabah yine aynı saatte kalkacak, yine aynı sokaklarda gazete satacaktı. Ankara'nın ayazı yine yüzünü kesecek, rüzgâr yine ince paltosunun içinden geçecekti. Fakat artık aklında başka bir düşünce vardı: Bir gün bu gazeteleri satmak için değil, okuyabilmek için eline alacaktı.

Ve belki bir gün, Cumhuriyet'in kendisine sunduğu o uzak ihtimal gerçeğe dönüşecek; küçük, üşümüş elleriyle bugün taşıdığı gazetelerin satırlarını, kendi geleceğini yazmak için okuyacaktı.

Çünkü bir memleketin kuruluşu yalnızca büyük meydanlarda atılan nutuklarla, göndere çekilen bayraklarla ya da tarihe düşülen bir tarihle tamamlanmazdı. Bazen bir memleket, soğuk bir Ankara sabahında gazete satan küçücük bir çocuğun içinde filizlenen umutla da kurulurdu.

Yağmur ZEYTİNÖZÜ

FIRSAT EŞİTLİĞİ

Sonbaharın renkleri değiştirdiği bu ekim ayında Cumhuriyetin ilan edildiği önemli güne yaklaşmaktayız. Cumhuriyet, yalnızca bir devlet biçimi, anayasal bir düzen ya da oy sandığından ibaret değildir. Cumhuriyet, bu toprakların en ücra köşesinde, karlı dağların eteğindeki bir köyde doğan çocuk için dahi hayal kurma ve o hayali gerçeğe dönüştürme özgürlüğüdür.

Bu büyük dönüşümün merkezinde eğitimde ve toplumsal yaşamda sağlanan fırsat eşitliği yatar. Köy Enstitüleri, parasız yatılı okullar, yurt genelinde açılan mektepler ve kütüphaneler sayesinde Anadolu'nun çocukları bilgiyle, bilimle ve sanatla buluştu. Aynı sınıfta, aynı tahtaya bakarak yetişen evlatlar; imkânları ne olursa olsun ortak bir geleceğe yürüdü. Böylece bir köy çocuğunun mimar, doktor, öğretmen, bilim insanı, edebiyatçı ya da devlet adamı olabilmesinin önündeki tüm engeller birer birer ortadan kalktı.

En büyük faydası bana göre fırsat eşitliğydi. Cumhuriyetin sunduğu bu fırsat eşitliği, sadece bireysel hayatları kurtarmakla kalmadı; bütün bir ulusun kaderini değiştirdi. Bozkırdan çıkan gençler dünya çapında başarılara imza attı; bilimde, sanatta ve düşünce dünyasında ülkenin sesini duyurdu. Kendi imkânsızlığı içinde kaybolup gidebilecek nice çocuklar Cumhuriyetin sayesinde ışığını kaybetmedi.

Bugün cumhuriyeti yaşatmak, onu anlamak ve geleceğe taşımak; sadece geçmişin başarılarıyla gururlanmak değil, bu fırsat eşitliği ilkesinin her gün yeniden önemini anlamaktır. Her bir çocuğun eğitime, sanata, teknolojiye ve insanca yaşama şartlarına eşit şekilde ulaşmasını sağlamak, cumhuriyete verilecek en büyük sözdür.

Çünkü cumhuriyet; kimsesiz kalanların sığınağı, yeteneğin ve emeğin en büyük güvencesi, geçmişten aldığımız ilhamla geleceğe bıraktığımız en sarsılmaz mirastır.

Erdal BURAK

MANGAL DAĞI

23 Ağustos 1921
Sabah Saatleri

Siper savaşının olmazsa olmazı nedir?

Mektepli bir kurmay olmasam da az çok şunu tahmin edebiliyorum ki, Harp Okulundan çıkma her subaya en azından bir kez sorulmuştur bu soru. Kimisi istihbarat, kimisi disiplin, kimisi ikmâl, kimisi ise yanındaki birlikle iletişimde kalabilmek olduğunu söylerdi belki de; hiçbirisinin aklına asıl cevabın gelmiş olduğunu sanmıyorum.

Siper.

Mangal dağının sert kayalıkları kendi evlatlarına bağrını kapatmıştı. Ağustos güneşi Haymana'yı pişirmiş, killi toprağı resmen tuğlaya çevirmişti. Önce kazmalarımız kırıldı, sonra süngülerimiz, sonra da çorba kaşıklarımız... Kalker kayaları en sonunda tırnaklarımızla kazıya kazıya diz boyu avcı çukurlarına çevirmeyi başarmıştık. Kalbinde imanı, aklında vatanı, gözünde ölüm korkusundan başka hiçbir şeyi kalmamış binlerce er bir karış daha fazla derine inebilmek için ne yapacağını şaşırmış vaziyetteydi. Nicesinin yüzü kafatasına yapışacak kadar incelmiş, nefes almaya dahi mecali kalmamıştı. Koskoca orduda tüfek başına iki er düşüyordu. Yunan ordusunun düzenli ikmâl sağlayan kamyon filolarına karşı, Türk'ün kadın ve çocukların yürüttüğü öküz kağnılarından başka bir şeyi yoktu. Piyadeye verilen mermi istihkakı kırk atımlıktı. Sonrasında sipere yatar, paslı süngüsünü tüfeğin ucuna takıp düşmanın ayağını örten postalı görene kadar beklerdi.

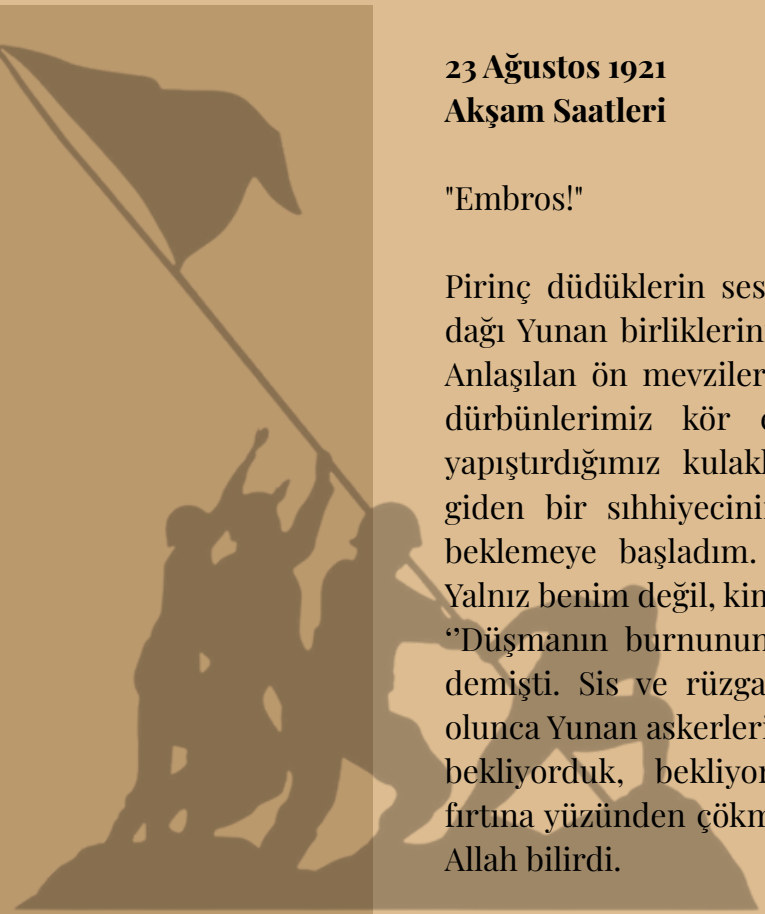
Ve 125.000 kişilik Yunan kuvvetlerini savuşturması beklenen bu birliğin, siperi diz boyuydu.

Sabah vakti, ilk top atışları mevzileri dövmeye başladı.

Hatıramın bulanıklığının kırıldığı ilk an, kolumdaki Hilal-i Ahmer'in kulaklarımdan akan kanla kıpkırmızı olduğunu görmemle birlikte zihnime kazınmıştı. Bir elimde sıhhiye çantam, diğer elimde ise benim olmayan Alman mavzeri ile siperin içindeki bedenlerin üzerinde dengemi sağlamaya çabalayarak ilerliyordum. Kaputlar erlerin kanlarıyla ıslanmıştı. Üzerlerind her basışımda yırtık çarıklarım ıslanıyordu. Yaralıların çığlıkları üstlerine düşen ölülerin arasında fısıldaşıyor, koğuş arkadaşlarının altında yavaş yavaş boğuluyorlardı. Yaralılara sırasıyla müdahale etmeye çalışsam da, gözümün önünde birer birer şehit düşüyorlardı. Uzvu kopan bir çavuşa boğucu sargı yapmaya çalışırken olanca kuvvetiyle elimi tutmuş, çaresizce yalvarmıştı.

"Al canımı! Merhamet et de kurtar beni bu azaptan!"

Tam o esnada yakınlara düşen bir top mermisinin sesi, dağ yamaçları arasında kükredi. Mermiden saçılan şarapneller arkasına gizlendiğimiz, kendimize siper bildiğimiz kayalıkları parçalamış, fırlayan çakıllar çavuşun böğrünü delip geçmişti. Titreyerek son nefesini verirken kendimi mengene gibi kilitlenen elinden zar zor kurtardım. Sırtımı sığ çukurun duvarına vermeye çalışırken acıyla devrilip kalmıştım. Kasıklarımdan fışkırarak akan kanı görmemle birlikte can korkusu gözümü bürüdü. Fırlayan çakıllar kasığımdaki damarı paramparça etmişti, istesem de boğucu sargı yapamazdım. Kaputumun yakasını ısırdım. Elimi yaramın içine sokarken acıdan nefesim kesildi. Gözlerim kararıyordu. Kanamayı bastırmak gayesiyle çaresizce nabzımı arıyordum. Üşüyordum.

23 Ağustos 1921
Akşam Saatleri

"Embros!"

Pirinç düdüklerin sesleri fırtınanın uğultusuna karışıyordu. Mangal dağı Yunan birliklerinin postalları altına tekrar titremeye başlamıştı. Anlaşılan ön mevzilerimizi çiğnemeyi bitirmişlerdi. Sisin yoğunluğu dürbünlerimiz kör ettiği için, tek istihbarat kaynağımız yere yapıştırdığımız kulaklarımızdı. Teğmenin emriyle, kan kaybından giden bir sıhhiyecinin yanından aldığım mavzere mermiyi sürüp beklemeye başladım. İstihkakımdan kalan yalnızca on mermiydi. Yalnız benim değil, kimsenin elinde cephane kalmamıştı. Teğmen,
''Düşmanın burnunun kılını görene kadar kimse atış yapmayacak!" demişti. Sis ve rüzgardan topçularımız da kör kalmıştı. Hal böyle olunca Yunan askerleri bağrımıza sokulurken biz de nefesimizi tutmuş bekliyorduk, bekliyorduk, bekliyorduk... Cephenin haberleşmesi fırtına yüzünden çökmüştü, ihtiyat birlikleri ne zaman gelirdi? Ancak Allah bilirdi.

Dar ve sığ siperde kendini gizlemeye çalışan erler, bir bir düşmeye başlamıştı. Düşman dibimize kadar girmişti, neredeyse nefesi yüzümüzü yalayacaktı. Yunan subaylarının sesi, teğmenin emriyle bıçak gibi kesildi.

"Aera! Aera!"
"Ateş!"

Süngüsüyle sipere dalmaya çalışan Yunanlar tek tek düşüyordu. Savaş naraları can çekişirken yardım çığlıklarına dönüyordu. Atışların çoğunu üç metreden yapıyorduk, bir iki Yunan siperin içine kadar girse de, ayakları yere değmeden ölüp gidiyordu.

Son mermimi sıktıktan sonra yanımda şehit düşmüş bir erin mermilerini almaya davrandım. Ellerim titriyordu. Mermileri bir türlü toplayamıyordum. Avucuma doldurduklarımı sarjöre sürmeye çalıştım. Hava piyade atışlarıyla delinip duruyordu. Korkudan nefesim düzensizleşmişti. O esnada kulaklarımı yırtan sesi duydum.

"Aeraaa!"

Üstüme atlayan Yunan boğazıma çökmüştü, canımız için boğuşuyorduk. Hırıltılı nefesi yüzümü ısıtıyordu. Hırs ve korkuyla avazım çıktığı kadar bağırdım, süngümle boğazına davrandım.

"Allah!"

Akan kanın sıcaklığını yüzümde hissediyordum. Cesedi üzerimden atıp tekmeledim, telaşla siperi tırmandım. Can havliyle gerisin geri koşarken zihnimde tek bir ses yankılanıyordu.

"Firari! Firari var!"

24 Ağustos 1921
Gece Saatleri

23 Ağustos'ta Türk bir kez daha geri çekilmek zorunda kalmıştı.

Yunan taarruzu başarılı olmuş, Mangal dağından atılmıştık. Tümen birlikleri Yaprak Bayırında tekrar mevzilenirken ihtiyat birlikleri gelmiş, cephenin güneyi güçlendirilmişti. Binlerce askerin telaşlı sesi ensemdeyken heybemden peksimetimi çıkarıp müsait bir yere oturdum. Mataramda kalan iki damla suyla kuru hamuru ıslatıp yemeye başladım. Top sesleri artık Kemal Paşa'nın kulaklarını çınlatıyor olmalıydı. Mangal dağının savunması 1. Kolordu karşısında 5. tümenle yapılmıştı. Yunanların ordumuzu sarmasını engellemek cephe Kutluhan'a kadar uzatılmış, 2. Yunan kolordusu yeni mevzilerimizin karşısında bayrağını açmıştı. Bir kez daha topyekun cepheye yüklenecekleri besbelliydi. Ordumuzun Güney cephesinin çökmesi, Türk'ün sonu olurdu. Gerekirse tırnağımızı toprağa saplayacak ama geri adım atmayacaktık.

Peksimet dolu heybemi kaldırıp beylik tabancamı çıkardım. Üzerinde biriken tozu kaputuma sildim. Siyah metal ay ışığı altında asilce parlıyordu. Kendisini gören elbette savaşa özenirdi. Müdafa esnasında yüzü boğuştuğu yunanın kanıyla kıpkırmızı olmuş, canı için kaçan bir erin sonunu gene bu "asil" metal getirmişti. Erin düşürdüğü mavzeri emirelim geri çekilirken kapmış, namlusu kırılan Mosin-Nagant model tüfeğinin kabzasını arkasından koşan gavurun çenesine patlatmıştı.

Mermimiz az, süngülerimiz kırıktı.

Düşmanla göğüs göğüse geldiğin anda elinde ne varsa, silahın oydu.

Tabancamı belime koyup ayaklandım. Ellerimi arkama alıp mevzilere doğru teftiş amaçlı yavaş yavaş ilerlemeye başladım. Yanımdan geçerken selam duran erlerin gözlerindeki korku, beylik tabancamdan yansıyordu.

26Ağustos 1921

Yaprak Bayırı Mevzileri düşmüş, Türk son kez geri çekilmişti. Birlik Kumandanlarına Başkumandanlıktan gelen emir kesindi.

"Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O satıh, bütün vatandır. Vatanın her bir karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz."

Alp Hakan DAL

TOPRAĞIN UYKUSU: *Gelincik*

Soluk ve yorgun yerin üstünde bitmiş kızıl narin yapraklar...

Uyku ölüm müydü? Her sessizlik bir uyku muydu? Peki ya ölüm yalnızca uykudan mı ibaretti? Uyumuş ve uyutulmuşlar gün gelir de uyanışa geçtiğinde kayboldukları sessizlik çukurunu yırtıp sessizliğe bir ölüm getirmeseydi uykuyu ölüm sanar da kanardık. Bu hikaye toprağında güvenli ,yerinden emin ve memnun tohum gelinciğin hikayesi. Uykusundan uyanmış, ant etmiş hatıraları yaşatmaya, nerede olursa olsun var olmaya, kırmızı elbisesiyle süzülen gelinciğin dirilişi.

Sert davranışların, soğuk bakışların, acımasız duyguların, yitip giden canların, insanın ömründe hissetmek istemeyeceği duyguların ve durumların tarlasında bir şarkı duyulurmuş; adı söylenmez görülürmüş, melodisi işitilmez yapraklarının titrekliğinde hissedilirmiş. Zarif sarsılmalarının gölgesinde bir yiğidin gelip geçtiğini sessizce haykırırmış çıktığı izbeden. Suyla değil kanla var olurmuş temsili ağırlığı gereği.

Her zerresine şahit toprak, çığlığını gelincikler açarak duyururmuş. Binler açtığı tarla bilinmeyen bin hayatı fısıldarmış. Yalnız toprağına düşkün nerede açtığını umursamadan. Açar ki toprağının sahibi aleme bilinir olsun. Açar ki varlığının değdiği duyulsun toprağı altında kalanların.

Bir de bir huyu varmış ki hasret kalamazmış evine, toprağına ; solar gidermiş koptuğu elde. Zerafeti şaşırtırken var olduğu yeri, dirilmek değil problemi yitip gitmekmiş vatanına hasreti sebebi. Köklenmiş ki içtiği kızıl yemin suyundan, kopamasın bu cihanda bu vatan topraktan. Kim gösterebilirmiş koparmaya cesaret vatanından, anlamı kalmazmış yaşamanın ayrı bu topraktan.

Sonu anlattığı düşünülürmüş ama her sonun kaçınılmaz başlangıcını nahif bir vedayla resmedermiş. İstiklal savaşında hürriyetine düşkün bir eda, okurmuş bu satırları tuttuğu yastan bu yana:

"Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şuheda fışkıracak toprağı sıksan, şuheda!
Canı, cananı bütün varımı alsın da hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda."

İrem AKTI

GÖNÜLLERİN DİRİLİŞİ

Sadece bir takvim yaprağından ibaret sayılamayacak kadar ehemmiyetli bir gün : ***29 Ekim.*** Yazarken satırlar arasındaki yeri küçük olsa da tarihteki ve bizdeki yeri çok büyük.

Dile kolay 103 yıl, tarihten kocaman bir sayfa... Yalnızca bir milletin egemenliğini değil o millete güneş gibi doğup aydınlatacak olan özgürlüğün, eşitliğin, adaletin halkın arasına pare pare serpiştirilmesidir Cumhuriyet.

Ben bugün muhitime baktığımda ; güçlü kadınlar , gözlerini içi gülümseyen çocuklar , azim , fedakârlık, inanç ve kalplerden taşan umutlar görüyorsam işte bu Cumhuriyet sayesindedir. Bugünlere gelmek kuşkusuz çok zahmetliydi. Gözü yaşlı bir kavim ana , uzuvları yara inde kalmıştır millet... Çınar misali bir devletin 'Diriliş' tohumlarını ekmek hiç ama hiç kolay değildi. Bazen hiç mecali olmasa bile halkının ve evladının istikbalini düşünüp yüreğini feda eden bir babanın , bazen ise fiziken orada olmasa da dualarıyla tüm orduyu ayakta tutan anaların adıdır Cumhuriyet.

Sözlerime **Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün** mânidar sözleriyle son vermek istiyorum:

''Yeni nesil, en büyük Cumhuriyetçilik dersini bugünkü öğretmenler topluluğunda ve onların yetiştirecekleri öğretmenlerden alacaktır.''

Bugün bu emaneti taşımak ve yaşatmak Anadolu çatısı altındaki her ferdin gönül borcudur.

Beyza ŞENER

VATANA MEKTUP

Dinle anam, dinle yari, dinle bacı, şu Sakarya boyundan kopup gelen kara yeli,
Şu kopan kıyameti, şu çelikten duvarları, şu toprağa düşen ak güvercinleri yazıyorum size,
Ne mürekkep yeter bu acıya, ne dağlar kaldırır bu kahrı, ama bilin ki boyun eğmedik, eğmeyiz!
Yedi düvel bir olmuş, çelikten zırh kuşanmış, üstümüze yürür zulmün en koyu gecesi,
Bizimse ne topumuz var darda kalmış, ne ekmeğimiz tam, ne de sırtımızda sağlam mintanımız,
Ayağımızda yırtık çarık, elde paslı mavzer, yürekte ise sönmeyen o eski, o tunçtan imanımız!
Düşman der ki: “Bunlar bitti, bunlar yorgun, bunlar kırıldı artık kalkamaz yerinden,”
Bilmezler ki bu toprak anaların duasıyla, şehitlerin kanıyla susamış, uyanır en dip derinden!
Bak şu yanımdaki Hasan’a, bak şu on beşli İbrahim’e, daha bıyığı terlememiş körpe kuzular,
Mermi yağar üstümüze dolu gibi, yer gök inler, dağlar taşlar birbirine karışıp sızlar,
Lakin kimsede yok geri dönmek, kimsede yok korku denen o alçak his,
Çünkü geride bıraktığımız o sevdiklerimiz, o yetim yavrular, o tüten ocaklar bizimdir hep bir nefes!
Savaş olurmuş ak yazımız, dolaşır kanımızda mevla feryatları,
Korkmayasın babam korku ancak düşmana yakışır,
Ağlamayasın anam gözyaşları sadece düşman toprağını sulasın,
Alnım ak, başım diktir,
Düşman karşısında boyun eğmek kimin haddinedir?
Korku ecelimiz olacaksa sonsuzluk bize nasiptir elbet,
Ama ecelimiz düşmanın bir süngüsüyse kanım vatanıma karışsın diye daha çok kan akıtırım, gök şahit olsun yere!

Ve bu dizeler çıkmıştı şehidin iç cebinden...

Ne güzel sözlerdi ki; kanını vatan uğruna döken ve bundan hiç şüphe etmeyen bir yiğit, eli ölmeden önce bile bunları yazmış, bu topraklara adını değil, yüreğini kazımıştı. O mektup sustu belki ama yazdığı o ruh, bu cumhuriyetin ta kendisi olarak yaşamaya devam etti.

İkranur DURMAZ

CUMHURİYETİN IŞIĞI

Ne zaman bayrağı görsem, aklımdan önce bir duygu geçiyor. Adını tam koyamadığım, boğazımda bir düğüm gibi duran bir duygu. Sanki benden çok önce yaşamış insanların sesleri birbirine karışıyor o anda. Bir annenin oğlunu uğurlarken sustuğu o son gece, bir askerin cebinde taşıdığı küçücük bir fotoğraf, savaşın ortasında bile yarını düşleyen bir çocuğun yüzü...
Sonra düşünüyorum.
Biz bugün burada, bu kadar sıradan bir hayatın içinde oturup geleceğimizden söz edebiliyorsak, bunun ne kadar büyük bir bedeli olduğunu gerçekten biliyor muyuz?
Belki de Cumhuriyet'i en çok bu yüzden seviyorum.
Çünkü bana yalnızca bir ülke bırakılmadı. Bana seçebilme hakkı bırakıldı.
Kendi hayatımı kurabilme, okuyabilme, düşünebilme, yazabilme, itiraz edebilme, hayal kurabilme hakkı...
Bir insanın doğduğu gün bunların hiçbirini garanti olarak elinde tutmadığını düşününce, Cumhuriyet'in anlamı benim için değişiyor. O zaman 29 Ekim yalnızca takvimde kırmızıyla işaretlenmiş bir gün olmaktan çıkıyor.
Bir milletin kendi sesini bulduğu gün oluyor.
Ve belki Cumhuriyet'in en güzel tarafı da burada başlıyor: Bize yalnızca geçmişi hatırlatmıyor, geleceği de soruyor.
“Benden sana kalanla ne yapacaksın?”
Bu soru bazen içimde uzun süre yankılanıyor.
Çünkü bir emaneti sevmek, onu yalnızca seyretmek değildir. Onu yaşatmak gerekir.
Ben Cumhuriyet'i yalnızca törenlerde alkışlamak istemiyorum. Onu hayatımın içinde görmek istiyorum. Bir kız çocuğunun okul yolunda yürürken kendini eksik hissetmemesinde, bir gencin hayallerinden utanmamasında, bir insanın düşüncesini söylediği için korkmamasında görmek istiyorum.

Bir kitabın sayfalarında.
Bir sınıfın sıralarında.
Bir sanatçının tuvalinde.
Bir çocuğun kurduğu hayalde.
Bir kadının kendi ayakları üzerinde duruşunda.
Bir gencin “Ben bunu başaracağım.” diyebilmesinde...
Belki de Cumhuriyet'in bize bıraktığı en güzel şey budur: İnsan kendi hayatının öznesi olabilir.Bazen Mustafa Kemal'i düşündüğümde, onun yalnızca bir savaşın kazanılmasını değil, bir milletin yeniden kendine inanmasını istediğini hissediyorum.
Çünkü savaşlar biter.
Topraklar geri alınır.
Bayraklar yeniden göndere çekilir.
Ama bir milletin kendine olan inancını yeniden kazanması çok daha büyük bir mücadeledir.
Ve o mücadele hâlâ bitmiş değil.
Belki bizim savaşımız artık cephelerde değil. Belki bizim direnişimiz başka türlü.
Kendimizi küçümsememekte.
Bilmekte.
Üretmekte.
Sormakta.
Susmamamız gereken yerde susmamakta.
Ve bütün kötülüklere rağmen içimizde iyi bir gelecek ihtimalini öldürmemekte.

Çünkü bazı zaferler bir kez kazanılmaz. Her nesil onları yeniden kazanır.
Ben Cumhuriyet'e biraz da bu yüzden âşığım.
Bana geçmişte kalmış bir zaferi değil, geleceğe karşı bir sorumluluğu hatırlattığı için.
Ve bugün gökyüzünde ay yıldızı gördüğümde yalnızca bir bayrağa bakmıyorum.
Birilerinin yarım kalan hayatlarını düşünüyorum.
Sonra kendi hayatıma bakıyorum.
Ve içimden sessizce şunu söylüyorum:
Bize bıraktığınız bu ışığı söndürmeyeceğiz.
Çünkü bazı emanetler taşınmaz.
Yaşatılır.
Cumhuriyet de onlardan biridir.

Irmak AYKURT

SON AKŞAM YEMEĞİ

Levent Onan'ın yönettiği Son Akşam Yemeği, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yıl dönümü için hazırlanan ve Cumhuriyet'in ilanından bir gün önce yaşananları konu edinen tarihi bir dramdır.

Film, izleyicisini 28 Ekim 1923 akşamına, Çankaya Köşkü'ne götürür. Ülkenin geleceğini değiştirecek kararlar alınmak üzereyken köşkün üst katında yeni yönetim biçimi tartışılırken alt katındaki mutfakta sıradan bir akşam yemeği için hazırlıklar sürmektedir.

Hikayenin merkezinde yalnızca tarih kitaplarından bildiğimiz büyük isimler ve siyasi kararlar bulunmaz. Köşkün mutfağında çalışan insanlar; onların gündelik telaşları, kişisel meseleleri, kaygıları ve beklentileri de anlatının önemli bir parçasıdır. Ahir Usta ve diğer çalışanlar, bir ülkenin tarihini değiştirecek gelişmelerin yanı başında kendi yaşamlarını sürdürürken kendilerini de aşan bir dönüşümün tanığı olurlar. Böylece film, Cumhuriyet'in kuruluşunu yalnızca yöneticilerin aldığı kararlar üzerinden değil, o kararların gerçekleştiği toplumsal ortamın içinden anlatır.

Bir akşam yemeğinin hazırlıklarıyla başlayan hikaye, giderek bir milletin geleceğine ilişkin büyük bir kararın eşiğinde bekleyen insanların hikayesine dönüşür. Tarih bazen büyük salonlarda alınan kararlarla değişir, ancak o kararların anlamı toplumun bütün hayatına yayıldığında gerçek bir dönüşüme dönüşür.

Filmde öne çıkan tarihsel söz, Mustafa Kemal Paşa'nın şu ifadesidir:

> "Efendiler, yarın Cumhuriyet'i ilan edeceğiz."

Bu cümle, ilk bakışta geleceğe ilişkin bir kararın açıklanmasından ibaret görünür. Oysa arkasında yıllar süren savaşlar, kayıplar, işgaller, yoksulluk ve bağımsızlık uğruna verilen mücadele vardır. Bir zamanlar geleceği belirsiz olan bir millet için artık yeni bir yönetim biçiminin adı konulmaktadır. Bu söz, geçmişin ağır yükünü geleceğe duyulan inançla birleştirir.

Cumhuriyet'in ilanını yalnızca bir takvim yaprağında gerçekleşen siyasi olay olarak değerlendirmek, bu cümlenin tarihsel ve duygusal ağırlığını eksik bırakır. Çünkü 29 Ekim 1923, aynı zamanda halkın kendi geleceğinde söz sahibi olacağı yeni bir dönemin başlangıcıdır.

Filmin bu tarihsel söz etrafında şekillenen anlatısı, Cumhuriyet'in bir anda ortaya çıkmadığını hatırlatır. O geceye gelene kadar verilen mücadele, kazanılan zaferler ve göze alınan fedakarlıklar vardır. Ilan edilen yalnızca yeni bir yönetim biçimi değil, uzun bir direnişin ardından kurulan yeni bir gelecek umududur.

Filmin duygusal etkisi, yalnızca geçmişte yaşanan acılardan kaynaklanmaz. Asıl etki, bütün bu acıların ardından yeni bir hayatın kurulabileceği düşüncesinden doğar. Geçmişin kayıpları ile geleceğin umutları aynı gecede buluşur. Sevinç ve hüznün bir arada bulunması, Cumhuriyet'in hangi tarihsel koşullar altında doğduğunu daha iyi hissettirir.

Son Akşam Yemeğinin okuyucuya ve izleyiciye verdiği en önemli mesajlardan biri, Cumhuriyet'in yalnızca geçmişte kazanılmış bir başarı olarak görülmemesi gerektiğidir. Cumhuriyet, tarihsel bir miras olduğu kadar, korunması ve anlamının gelecek kuşaklara aktarılması gereken bir ortak yaşam idealidir.

Filmin halkın içinden karakterlere yer vermesi, bu mesajı daha da anlamlı kılar. Tarih yalnızca liderlerin ve siyasi kararların toplamı değildir. Bir ülkenin kuruluşu, o ülkenin insanlarının yaşamlarından, umutlarından ve ortak geleceğe ilişkin beklentilerinden ayrı düşünülemez. Bu nedenle Cumhuriyet'in hikayesi, aynı zamanda sıradan insanların da hikayesidir.

Bugün bize düşen, o sabahı yalnızca törenlerle ve hatıralarla anmak değil, Cumhuriyet'in temelindeki özgürlük, eşitlik, akıl ve ortak gelecek düşüncesini anlamak ve yaşatmaktır. Çünkü diriliş, yalnızca bir kez gerçekleşen tarihsel bir olay değildir; her kuşağın, kendisinden önce kurulan değerleri anlayarak geleceğe taşıma sorumluluğudur. Ve Cumhuriyet, geçmişten devraldığımız bir emanet olmanın ötesinde, her gün yeniden anlamlandırmamız gereken ortak geleceğimizdir.

Aslıhan Ülkü TOPAY

EKİM AYINDA BURÇLAR

Ekim, sonbaharın kendini iyiden iyiye hissettirdiği, doğanın yavaşlamasıyla birlikte insanın da kendi içine dönmeye başladığı bir aydır. Ağaçların renk değiştirdiği, günlerin kısaldığı ve havanın serinlediği bu dönem; hayatımızda da bazı şeyleri geride bırakıp yenilerine yer açma isteğini beraberinde getirir. Ekim, değişimin her zaman büyük adımlarla gerçekleşmediğini; bazen küçük bir kararın bile hayatımızın yönünü değiştirebileceğini hatırlatır.
Bu ay gökyüzü, ilişkilerden kişisel hedeflere kadar hayatımızın pek çok alanında denge kurmaya çağırıyor. Bir yandan neyi gerçekten istediğimizi sorgularken, diğer yandan geçmişten taşıdığımız bazı yükleri bırakmanın zamanı geliyor. Ekim; kendimizi dinlemek, ilişkilerimizde daha açık olmak ve geleceğe dair kararlarımızı daha sağlam temeller üzerine kurmak için bize yeni bir fırsat sunacak.

TERAZİ BURCU (23 Eylül – 22 Ekim)

Gökyüzü Teması:

Ekim, sizin için dengeyi yeniden kurma ve kendinizi önceliklendirme ayı. Güneşin burcunuzdaki etkisiyle enerjiniz ve özgüveniniz yükselirken hayatınızda değiştirmek istediğiniz konular daha görünür hâle gelebilir. Kendinizle ilgili yeni kararlar almak ve hayatınıza farklı bir yön vermek için güçlü bir dönemdesiniz.

Kişilik:

Uyumlu ve anlayışlı yapınız bu ay çevreniz tarafından daha fazla fark edilebilir. Ancak herkesin beklentisini karşılamaya çalışmak yerine kendi isteklerinize de kulak vermeniz gerekiyor. Kararsız kaldığınız konularda başkalarının düşüncelerinden çok kendi iç sesinize güvenmek size iyi gelebilir.

Akademik Hayat:

Ekim ayında akademik hayatınızda daha dengeli ve planlı ilerlemeniz mümkün. Ertelediğiniz çalışmaların üzerine gitmek ve zamanınızı daha doğru kullanmak için uygun bir dönemdesiniz. Özellikle grup çalışmalarında iletişim becerileriniz sayesinde başarılı sonuçlar elde edebilirsiniz.

Aile Hayatı:

Aile içinde huzur ve anlayışın ön plana çıkacağı bir dönemdesiniz. Geçmişte konuşulmadan bırakılmış bazı konular yeniden gündeme gelebilir; ancak sakin ve yapıcı bir iletişimle bunları çözüme kavuşturmanız mümkün. Sevdiklerinizin desteğini hissetmek size düşündüğünüzden daha fazla güç verebilir.

Aşk Hayatı:

Aşk hayatınızda duygusal denge ve karşılıklı anlayış ön plana çıkıyor. Bekâr Teraziler, sosyal çevreleri aracılığıyla dikkatlerini çeken biriyle yakınlaşabilir. İlişkisi olanlar içinse birlikte geçirilen zamanın ve açık iletişimin önemi artıyor. Bu ay sevginin yalnızca söylenen sözlerde değil, gösterilen ilgide de saklı olduğunu fark edebilirsiniz.

AKREP BURCU (23 Ekim – 21 Kasım)

Gökyüzü Teması:
Ekim, sizin için içsel dönüşüm ve yeni başlangıçlar ayı. Ayın sonlarına doğru Güneşin burcunuza geçmesiyle birlikte enerjiniz belirgin şekilde yükselebilir. Geçmişte sizi yoran bazı konuları geride bırakmak ve hayatınızda yeni bir sayfa açmak için güçlü bir istek duyabilirsiniz.

Kişilik:
Sezgilerinizin oldukça güçlü olduğu bir dönemdesiniz. İnsanların söylemediklerini bile kolaylıkla fark edebilir, olayların ardındaki gerçekleri daha net görebilirsiniz. Ancak her şeyi içinizde çözmeye çalışmak yerine güvendiğiniz insanlarla duygularınızı paylaşmayı da deneyebilirsiniz.

Akademik Hayat:
Odaklanma gücünüzün artacağı bir ay sizi bekliyor. Özellikle zorlandığınız konuların üzerine sabırla gittiğinizde beklediğinizden daha başarılı sonuçlar elde edebilirsiniz. Hedeflerinizi başkalarının beklentilerinden bağımsız olarak belirlemeniz motivasyonunuzu artıracaktır.

Aile Hayatı:
Ailenizle aranızdaki bağların güçleneceği bir dönemdesiniz. Uzun zamandır içinizde tuttuğunuz bir düşünceyi paylaşmak, aile içinde daha samimi bir iletişim kurulmasını sağlayabilir. Küçük bir konuşmanın bile aranızdaki mesafeyi azaltabileceğini unutmayın.

Aşk Hayatı:
Duygularınızın yoğunlaşacağı bir ay olacak. Bekâr Akrepler için geçmişten gelen bir kişinin yeniden gündeme gelmesi mümkün. İlişkisi olanlar ise duygularını daha derin yaşamaya başlayabilir. Bu ay aşk sizin için yüzeysel bir yakınlıktan çok, güven ve bağlılık arayışı anlamına gelecek

Aslıhan Ülkü Topay

